

TISZATAJ

2

1950 JÚNIUS

IV. ÉVFOLYAM

ÁRA 3 FT

T I S Z A T Á J

IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkeszti: FORGÁCS ISTVÁN

Felelős szerkesztő és kiadó: ERTSEY PÉTER

Kiadja a Tiszatáj írói Munkaközösség

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Szeged, Valéria-tér 10.

Postacsekkszámla: 603.533

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKENT

Előfizetési díj egy évré 12 forint, félévré 6 forint.

Jogi személyeknek egy évre: 30 forint — Egyes szám ára 3 forint.

T A R T A L O M

	Oldal
<i>Lődi Ferenc</i> : Rákosi szől (vers)	65
<i>Sztálszkij</i> : Aratóás (vers, ford. Szily Ernő)	66
<i>Kékesdi Gyula</i> : Új kemence (elbeszélés)	67
<i>Dolmatovszkij</i> : Kaszások (vers, ford. Szily Ernő)	78
<i>Koncz Antal</i> : Miénk a győzelem (vers)	78
<i>Seres József</i> : Az áruló (elbeszélés)	81
<i>László Ibolya</i> : Két vers	93
<i>Lőkös Zoltán</i> : Sztálin nevével	95
<i>Lődi Ferenc</i> : Két vers	98
<i>Békés Virág</i> : Szép katonák (vers)	100
<i>Forgács István</i> : Boszorkányok (színműrészlet)	101
<i>Vohmencev</i> : Termékenység (vers, ford. Szily Ernő)	109
<i>Szabolcsi Gábor</i> : Fegyverre formáld napjaid (vers)	110
TÜKÖR	
<i>Király József</i> : Zenei élet Szegeden	111
KÖNYVEK	
<i>Serzs József</i> : Illés Béla: A vigszínházi csata	115
„ „ German: Történetek Dzerzsinszkij életéből	117
<i>Ertsey Péter</i> : Lődi Ferenc: Így akarom	120
<i>Király József</i> : Rudas László: Elmélet és gyakorlatai	121
„ „ A hivatal packázásai	123
„ „ Herzen: Válogatott filozófiai tanulmányok	125
<i>Béres Anni</i> : Felfelé ível az út	126
<i>Kékesdi Gyula</i> ; Balázs Anna: Névtelen hősök	127

RÁKOSI SZÓL . . .

(Ajánlom a DISZ harcos fiataljainak)

Ujjongok, hogy még fiatal vagyok,
hogy előttem áll az élet
nagyobbik fele,
a gondtalan évek,
a dolgos nappalok,
melyek betöltik e századot
és lemossák a
szennyet, mocskot, gyalázatot
ezer évedről, szép Hazám..

Ujjongok, hogy én kétszer születtem
s végre kezébe vett anyám,
kit Szabádságnak
hívok ezután
s nem vak szürkületben
kell keresnem őt, mert benne van
pohár tejemben,
mit reggelire iszok boldogan,
bátor, hangos szüresöléssel.

És ujjongásom egyre hangosabb,
a műhelyek és öntödék
ifi serege,
a város és vidék
emeli hangomat:
nem vagyok magam, itt állok
a seregben és
éltetem erőnk, a Pártot
s magunkat, dolgos ifjúság.

S Ki fél életét áldozta érted
Hazám s te nép, te boldog nép.
Ki erősebb volt,
mint a pribékek
s hiába verték
súlyos vasba, védték életét
munkás milliók . . .
— ma hozzánk szól, s a világ éterét
megrázza Rákosink szava.

Öt világrészen hallják az ifik,
 hogy nagy Pártunk fegyvert adott,
 az egységet, mellyel
 követjük lépteit
 mi is, fiatalok.
 Öt világrészre fegyvert visz
 hullámzó éter...
 Rákosi szól: előre DISz,
 kommunista fiatalok!

LÓDI FERENC

ARATÁS

— *Szulejmán Sztálszkij* —

Hajnali köd a hegy alatt,
 Szulejmán itt jár jó korán.
 Hol karcsutestű nő arat:
 Sudárderekű Indzsihán.

Korsóval jött a nap felől
 És lépte döngött szaporán.
 Ott jár a sorban legelő,
 Kolhoz munkásnő — Indzsihán.

Legelő minden fordulón.
 Kitüntetése jónéhány.
 Mint zsemlyés üszök, az úton,
 Sok kéve hever oldalán.

Csüggedés véle nem rokon
 És megpihentni nem kíván —
 Bátran vezérel a soron,
 Siet előre Indzsihán.

Tudja jól: övé már e nap.
 A messze tarló, a vidék —
 Önönmagának most arat.
 Arca bíbor tüzekben ég.

Sarlója surran, csattanik.
 Meg-megcsillan a rozson át.
 Mintha szólítná társait:
 Nyomon követik Indzsihánt.

Sarlója egykor, gaz, kemény
 Robotban vásott; az urak
 Földjén. Keserű kenyerén
 Árván: sínylődött, mint a rab.

Nyomta háromszoros iga
 Az asszony vállát, a fiát
 Öreggé tette mostoha
 Sorsa; ma már ez új világ!

Ahogy rágondolt bús, sötét
 Multjára, — újra élre tör.
 Új öröm tölti el szívét,
 S még biztosabban lép elől.

A kopasz tarló mind nagyobb,
 Süt rá a bíborvörös árny.
 Hatvan kévényt aratott
 Sarlóval eddig Indzsihán.

Munkája gyümölcsét tovább
 Villamos fogatok viszik
 S elszállítják a gabonát
 Egész a cséplőgépekig.

Fordította: SZILY ERNŐ

ÚJ KEMENCE

— *Elbeszélés* —

Három óra felé járt az idő, mikor Fenyvesi belépett a fűvő-műhely ajtaján. A sokszájú, vörösén izzó kemence felett tompán bűgött a ventilátor s a heves légáramlat becsapta mögötte az ajtót. Fenyvesi vidám indulót fütyürészett és örökké nevető szemei körül megszorodtak az apró, finom ráncok, mint mindig, ha valami öröm mosolyra húzta az arcát.

Fenyvesi párttitkár csak itt érezte magát igazán otthon az izzó, sisegető üvegolvasztó kemence mellett. A köralaku tüzes nyílások még most is ellenállhatatlanul vonzották, mint tizenöt évvel ezelőtt, mikor az elemi végeztével az apja mellé állt a kemence forró szája elé, hogy ezt a nehéz, fáradságos mesterséget kitanulja.

Tulajdonképpen a festőműhelybe indult, ahol Anna dolgozik a mogorva, örökké zsémbelődő Károly bácsi mellett.

Átmegegy a fűvőkhoz egy percre — gondolta és máris ott állt a körkemence előtt. A műszakból egy óra volt csak hátra s a munkások izzadtan, maszatosan emelgették a hosszú fűvőcsöveket, melyek végén fehéren majd vörösén csillogtak az üveg-gömbök.

Valamikor az úri világban így a műszak végén a munkások már fáradtan, idegesen húzták az időt, szidták a hőséget és az urat, aki nem akarja megcsináltatni a ventilátort. Fenyvesit mosolygó arcok fogadták. Bár a fáradság már belemart a haj-

longó emberek derekába, a munka üteme nem hagyott alább. A ventilátor vastüdeje dohogva kavarta a friss levegőt s a hűvös hullámok megbirkóztak a kemence égető sugaraival.

Maguknak dolgoznak, büszkék erre a kemény, férfias munkára, — gondolta Fenyvesi és szeretettel nézegette régi munkatársait.

— Sándor! — kiáltotta feléje Kertész, a Rákosi-brigád vezetője. — Ide süss öregem! Kétszáztiz százaléknál tartunk és még egy teljes óra van hátra.

Fenyvesi Sándor Kertészék brigádját figyelte. Fénylő szemmel nézte a testes Kertészt, az alacsony zömök Tóth Ferit és a hajlékony, fürgé Szücs Jóskát, a sztahanovista ifjúmunkást.

Tóth Feri merítette az üveget a fortyogó kemencéből a hosszú fúvócső végére. Levegőbe lendítette a csövet, formás gömbbé fujta a végén gomolygó masszát és átadta Kertésznek. Kertész rámerítette a még szükséges mennyiséget, hogy se több, se kevesebb ne legyen a kelleténél, majd megformálta, kigömbölyítette és Szücs Jóskának adta. Jóska kezében villámgyorsan kigyózott a cső, egy szemvillanás és máris a formában forgott, szikrázott az anyag, ahol Jóska csillogó vizespohárrá fújta.

A munka nagyszerű üteme elragadta Fenyvesi képzeletét. Novemberre befejezzük a hároméves tervet, idő előtt — gondolta örömmel.

A közelmúlt eredményei felvillanyozták. A kapu felett ott ékeskedik az élüzem felírás, a munkások öntudatosak és megelégedettek. A domboldalon meg egyre szaporodnak a szürkepalás, tornácos kis munkásházak, melyekből a fürdőszoba sem hiányzik.

Fenyvesi a májusi üzemi értekezletre gondolt.

— Elvtársak, indítsunk munkaversenyt! Fejezzük be novemberre a hároméves tervet! — mondta beszédében.

A munkások csendben fogadták az indítványt. Egyik-másik izgett-mozgott a helyén, majd valaki belekiáltott a csendbe.

Előttünk áll a nyár, ilyenkor valóságos pokol a kemence.

Hanák üzemvezető még tüzelte is őket: Párttitkár elvtárs úgy látszik nem gondol az emberekre. Elfelejtette, mit jelent nyáron az a rettenetes hőség. Meg kell ezt gondolni emberek, a titkár elvtárs azt hiszem, nem fontolta meg eléggé ezt a javaslatot.

A gyűlés nem hozott döntést. Fenyvesi ekkor elindult az üzembe. Egyenként beszélt minden fúvóval az új életről, az eddigi munkáról, a jövőről. Szemeiben lángolt a lelkesedés, mely szavait is áttüzesítette.

— A Pártnak hiszünk — mondta Kertész Fenyvesinek beszélgetésük végén. — Én kétszázszázalékot ajánlok brigádommal együtt.

A felajánlás felkavarta az egész gyártelepet.

— Micsoda bolondság ez! — fondorkodott Hanák fűnek-fának. — Majd meglátjuk, ki az a legény, aki júniusban kétszázszázalékot csinál.

Hanák leégett híreszteléseivel. Kertészék már másnap teljesítették a felajánlást és példájukon megindult a munkaverseny.

Az üzemvezető ettől kezdve vasvillaszemekkel követte a párttitkár minden mozdulátát és ott ártott neki, ahol csak tudott.

A festóműhelyben nyomott hangulat fogadta Fenyvesit. A kristályvázák, ezüstösen csillogó poharak, formás hamutálcák és öblös tálak halmaza között komoran, sértődötten ült Károly bácsi, a műhely vezetője. Kezében mereven mozgott az ecset és színes virágmintákat festett egy sor karesú vizespohárra.

A mester rossz kedve a többiek hangulatát is elrontotta. Szótlanul, csendben ültek, csak figyelő szemük és kezük járása árulta el a serény munkát.

Anna felemelte szőke fejét és vidám szemeit Sándorra szegezte.

— Károly bácsiról szeretnék veled beszélni Sándor, azért hívtattalak, — mondta halkan a párttitkárnak. — A terem másik végében Anna így folytatta.

— Segíteni kell Károly bácsin. Nem rossz ember az öreg. Ma megtudtam titkát. A Párt még lábra tudná állítani.

Fenyvesi kíváncsian hallgatta Anna gyors, szaggatott beszédét és szemével intett neki, hogy folytassa.

— Ma réggel politikai beszámolót tartottam a műhelyben. Ötéves terrvünkről beszéltem, arról, hogy mennyi öltre, ujításra lenne szükség. A beszámoló után Károly bácsi hozzám jött. Élénken beszélt és hangjában izgatottságot éreztem.

— Anna! — kezdte Károly bácsi! — Nekem van egy régi tervem, hátha szükség lenne rá. Még fiatal koromban tervezgettem, de mindig csak kinevettek vele.

Rajzot vett elő fiókjából és elém tartotta. — Új égetőkemence ez Anna, — mondta az öreg. Nagyobb az eddiginél, kétszeresét termelnék benne, szép fényesre égne a festék, szabályozni lehetne a hőséget és nem olvadnának össze a nehezen megmunkált üvegtárgyak.

— Szaporán peregtek szájából a mondatok, még sohasem hallottam Károly bácsit így beszélni.

— Tudod Anna, gyermekkoromban azt mondták, hogy tehetséges vagyok, jó festő lehetnék. Kellene a pénz. Bedugtak ide. Itt is megálltam volna a helyem. Sokszor mondtam az öreg méltóságos asszonynak: — Művészetté emelem az üvegfestést, csak egy kis segítséget kérek. Egy kevés pénz kellene.

— Az én gyáramban dolgozni kell, Károly, nem okoskodni, — felelte mindig és otthagytott.

— Megígértem, hogy elmondom neked a terveit — szólt Anna Fenyvesinek. — Még ki sem mondtam az utolsó szót, belépett a vállalatvezető. — Te Sándor, ez a Barta Feri olyan furcsa az utóbbi időben. Csak saját elgondolásai érdeklik, meg a ruhái és

fölényes mindenkivel. A munkások már beszélnek is, hogy fejébe szállt a dicsőség.

— Elmondtam neki Károly bácsi tervét és kértem, hogy gondolkozzon rajta. A rajzokat meg sem nézte.

— Itt nagy dolgok készülnek, kolosszális építkezéseket tervezek. Ilyen csipp-csupp dolgokkal most nem foglalkozhatom, — ezt válaszolta. — Hiába magyaráztam, hogy milyen jövedelmező lenne. Megduplázná a festettüveg termelést és a munkásotthonok legszebb éke lenne az olcsó és értékes üvegdísz.

— Az öt éves terv kolosszális építkezéseibe ezt nem tudom beilleszteni — felelte végül — és kirohant a műhelyből. — Ferinek minden kolosszális, amit ő csinál és egyre kevesebbet ad másoknak.

Fenyvesinek legjobb barátja volt a vállalatvezető és ő is látta, hogy barátja veszélyes területre tévedt. Elhatározta, hogy végére jár a dolognak.

Károly bácsihoz lépett és megfogta vállát. — Beszédem van Károly bácsival — szölt az öreghez.

Szücs Károly felállt. Az öregot megtörte a vállalatvezető viselkedése. Szőke, gyér haja kűsza összevisszaságban tapadt fejére, ráncai mély árokként vésődtek fáradt arcába. Görnyedt, erőtlensége szinte kiáltotta a benne sűrűsödő reménytelenséget.

— Mutassa a kemence rajzát Károly bácsi és magyarázzon el mindent. A Párt foglalkozni akar terveivel.

— A Párt? — kérdezte Károly bácsi. — Minek kell a Pártnak az én tervem? Az én tervem nem kell senkinek.

— Ezt még meglátjuk, — felelte Fenyvesi és barátságosan nézett az öregre. — Gondoljon a fiára, Jósikára. Az ő tervei is sikerültek, sztahanovista lett.

Károly bácsi tekintete kifényesedett fia említésekor és magyarázni kezdett. A titkár örömmel hallotta az egészséges elgondolásokat, szeme előtt kirajzolódott a hatalmas fejlődés, amit Károly bácsi terve ígér.

Nyílt az ajtó és Hanák üzemvezető lépett a műhelybe. Hatalmas alakját meghajította, hogy beférjen az alacsony ajtón és vastag szemöldökeit összehúzza figyelte a beszédet.

— Mit tervez már ifjú titán barátom? — kérdezte gúnyosan Fenyvesitől. — Magából még miniszter lesz, annyira töri magát.

Fenyvesi lenyelte az üzemvezető gúnyos megjegyzését és zsebébe tette a rajzokat. Elindult, hogy Bartha Ferit megkeresse. Útközben örökké Hanák állt előtte. Emlékezett a gögös emberre még az öreg méltóságos asszony idejéből. Az öregasszony testőre — így csúfolták a munkások. A zsugori, parancsolgató asszonyt ő kísérgette napi sétáin az üzemben. Görbebotosan, büszkén járt mellette és a görbebotot le is csapott néha. Ők jelentették a hatalmat a telepen és az emberek rettegetek tőlük. Hanák azóta alázatos és sunyi. Nem, ő nem hisz neki soha, de Bartha Feri pártfogolja.

A vállalatvezetőt az épülő üzemszék előtt találta.

— Ohó! Jó, hogy jössz öreg fiú, nézd milyen remekül halad minden. — Feri elegáns volt, vidám és fölényes.

— Gyárat csinálók öregem, hatalmas gyárat ebből a vacak kis üveghutából. Majd megmutatom én, hogy mire képes egy igazi bolsi. Táblaüveget gyártunk az építkezésekhez. Érted, Sándor? Táblaüveget. Eddig holmi lámpacsöveket fujtunk, kinek kell az már. Villanyt hoz az ötéves terv mindenhová, Kolosszális terveket forgatok a fejemben, megbámulják a gyáramat az ötéves terv végén, az biztos.

— A gyárukat Sándor, — felelte Fenyvesi csendesen.

— Na jó, nem kell mindjárt mindent félremagyarázni — válaszolta türelmetlenül a vállalatvezető és cigarettára gyújtott.

— Beszéltem Szűcs Károly bácsival, kitűnő tervei vannak. Az új égetőkemence fellendítene a festőműhely termelését. Meg kell beszélnünk Károly bácsi javaslatát, — kezdte a titkár megfontoltan.

— Hagyd az öreget, szóra sem érdemes, — vágott közbe Barta. — Hven csip-csupp dolgok egyáltalán nem illeszthetők be a terveimbe.

— Feri figyelj ide. Itt nem a te terveidről van szó. Nekünk az üzem érdekeit kell nézni.

— Hagyd csak. Én jól tudom mi a gyár érdeke. Ezért én vagyok a felelős.

— A gyár mindannyiunké — válaszolta Fenyvesi —, azért mindannyian felelősek vagyunk. Hallgass rám Feri. Téged elragadott a termelés hatalmas üteme. Hetek óta csak kolosszális terveidnek élz. Talán minket nem érdekel a készülő ötéves terv, azt hiszed? De egyelőre még a háromévesből is hátra van pár hónap. Ha nem leszünk éberek és okosak, alulmaradunk a küzdelemben.

— Minket a Párt szava éltet Barta elvtárs. Kötelességünk követni a Párt okos szavát.

— Miket beszélsz itt nekem, Sándor? És micsoda hivatalos hang. Én hajnaltól éjjelig dolgozom, úgy ahogy egy kommunista-hoz illik. Mit akarsz tulajdonképpen tőlem?

— Dolgozol Feri, ez kétségtelen. Dolgozol a terveidért, önmagadért. A jószándékodat nem vonom kétségbe, de nem hallgatód meg a Párt szavát. Elmulasztod a legfontosabbat, az éberséget.

— Az éberséget? Már bocsáss meg, de azt tőled sem nyelem le. Ki dobta ki Abonyit, mondd csak, ki bánt el a csiszoló szabotálóiival és a jobboldali szocdemekkel? Csak azt tudnám, mi lett, hogy így nekem támadsz.

— Kétségtelen, hogy azokkal elbántál, — válaszolta a titkár. — Elbántál olyanokkal is, akiket még jóútra lehetett volna téríteni. De Hanák még mindig körülötted lebzsel. Mindenütt ott

van, mindent tud és te rábizod a legkényesebb dolgokat is, pedig Hanák ellenség.

— Fényes szemed van, gratulálok — vágott közbe Barta. — Hanák a legkitűnőbb szakember, nélküle nem mennénk semmire.

— Hanák ellenség! — kiáltotta szilárdan Fenyvesi. — Ugy látszik, már nem emlékszel a görbebotra. Hamar felejtesz, Feri és ezért meg lehet, hogy drágán fizetünk.

— Károgj csak, vészmadár. — folytatta Barta fölényes vi-dámsággal. — Nincs semmi bizonyíték. Hanák különben is mit tehetne egyedül? Lefülnénk az első pillanatban.

— Megszerzem a bizonyítékokat! — válaszolt tompán Fenyvesi.

— Heves vagy öregem, erről rádismerek — vágta rá Barta, majd látva barátja összeszorított száját és tüzbenégő szemeit, vállára tette kezét és békíteni próbálta. — De öreg fiú, csak nem veszünk össze régi barát létünkre? Egyébként a Károly bácsi dolgát, meg ezt a Hanák ügyet még megbeszéljük. Majd meglátjuk, kinek lesz igaza. — Halkan felkacagott és otthagya Fenyvesit.

— Majd meglátjuk — felelte Fenyvesi keményen és elindult a pártiroda felé.

Aznap este fekete, csukott autó állt meg Hanák üzemvezető villája előtt. A szurokfekete éjszakában a legélesebb szemű ember sem figyelhette volna meg az érkező arcát, aki nagy igyekezettel haladt a kivilágított veranda felé.

Hanák felugrott a vendég fogadásakor és összecsapta hatalmas kezeit. A méltóságos asszony! A nagy darab ember hétrét görnyedve csókolta a szikár öregasszony vékony, száraz kezét.

Potoczkiné, a gyár régi gazdája megállt egy pillanatra a villanyfényben. Ősz, tornyos hajával, szürke éles szemeivel, fekete ruhásan, büszkén nézte végig az üzemvezetőt. Ugy állt Hanák előtt, mint a mult szörnyű kísértete, vádolón, parancsolón. Hanák a szobába kísérte vendégét a villanyfényből.

Az öregasszony még le sem tette táskáját és porköpenyét, máris dühös támadásba kezdett.

— Csalódtam magában Hanák. Maga csak ül itt, költi a pénzemet és nem csinál semmit. A végén még átpártol ezekhez a kiállhatatlan, mosdatlan prolikhoz — sziszegte szikrázó gyűlölettel.

Hanák összegörnyedt volt gazdája éles pillantásaitól.

— Nehéz a helyzetem — nyögte kisvártatvt. — A párttitkár fiavel és azt az embert nehéz kijátszani. De túljárok az eszén, egész biztos, hogy túljárok. Megsemmisítem, — dörmögte rekedt basszusán.

— Sürgősen tenni kell valamit Hanák. Nagyon biztosak a dolgukban, le kell törni a szarvukat, hadd lássák, hogy nincs minden ügy, ahogy ők képzelik. Nincs messze az idő, mikor újra miénk lesz a gyár. Az én fiamé s akkor Isten irgalmazzon ezeknek... ezeknek az ujdonsült gyárosoknak.

— Ha pénzre van szüksége, csak szóljon, még akad egy kevés. Mindig mondtam, hogy a kanonok fiam külföldi összeköttetései aranyat érnek. Amerika nem hagyja cserben a vörösök esküdt ellenségeit... Majd adunk mi ezeknek békét — folytatta kis idő múlva és élesen felkacagott. — Szóval tenni kell valamit. Be kell bizonyítani ország-világ előtt, hogy ezek képtelenek a gyárat vezetni, hiába agitál az a Fenyvesi, az a közönséges üvegfúvó.

Hanák hirtelen felugrott helyéről, pár pillanatig maga elé bámult, majd megállt az öregasszony előtt.

— Azt hiszem, megtaláltam a megoldást — mondta izgatottan és összedörzsölte kezét.

Az öregasszony várakozással nézett az üzemvezetőre és egy fejmozdulattal utasította, hogy beszéljen.

— Szücs Károly és Fenyvesi égetőkemencét terveznek. A kemence a festőműhely mellett épülne és a kéménye áthaladna a közönső épület padlásán, melynek végében a táblaüvegüzem van. A padlást most szükségből készáruraktárnak használják. Én telehordatom a szállításra váró, szalmába font üvegekkel. Egyszerű az egész. A begyújtás előtt való éjszaka megrongálom a kéményt, tüzet fog a tető, meggyul a szalma és fuccs a táblaüvegnek is.

— A tüzért az öreg Szücs lesz a felelős, meg a vállalatvezető, de a párttitkár is megkapja a magáét — fejezte be Hanák és dörmögve felnevetett.

— De ki biztosít arról, hogy megépítik a kemencét? — vágott közbe Potoczkiné.

Hanák bosszúsan legyintett: amit ez a Fenyvesi akar, az rendszerint valóra válik. Sajnos, tulsokan hisznek neki. Én is javasolni fogom az építést, a vállalatvezető minden tanácsomat megfogadja.

Az öregasszony elégedetten megszorította az üzemvezető karját. — Jól van Hanák, ha minden sikerül, megkapja jutalmát. Mégis mi lenne a kívánsága, ha újból mi lennénk a gazdák?

— Ur akarok lenni, akinek nem parancsolnak ezek a vörös gyártulajdonosok és mégegy... saját kezemmel szeretnék felhúzni minden kommunistát.

— Ebben én is segítek — sivitott közbe gonoszul az öregasszony és kegyes mozdulattal csókra nyujtotta kezét a pöffeszkedő üzemvezetőnek.

Teltek a napok és Károly bácsi reménykedése csendes bele-törődéssé változott.

— Senki sem akarja — sóhajtotta az öreg és dogozott egyhanguan, szótlánul tovább. Ha nyílt az ajtó, még mindig dobogó szívvel fordult oda, hátha hozzá jön valaki a jó hírrel. De hiába várt.

S mikor már semmiben sem bízott, akkor ütötte szíven az öröm. Anna jött az üzemi értekezletről. Szökesége bevilágította a műhelvt. szeme fénylett és piros arca majd kicsattant a benne

feszülő boldogságtól. Az ajtóban megállt egy pillanatra, majd pár lépést tett mestere felé. Nem bírta tovább. Bugyborékolva, ujongva tört fel benne a kiáltás:

— Károly bácsi! Felépítik a kemencét! Senki sem ellenezte, egész biztos, hogy felépítik.

Az öreg kezében megállt az ecset. Mereven bámult maga elé a nagy fényes ablakba. Kétszer is megtörölte fémkeretes szemüvegét, majd nagyot, mélyet sóhajtott, de nem szólt semmit. Festeni akart, de nem ment a munka. Ilyen még soha nem történt Károly bácsival; kétszer is elrontotta a harangvirágot, amivel a karcsú poharat díszítette.

Pár nap múlva megkezdődött az építkezés. Hanák üzemvezető napjában kétszer is körülnézett. Átvizsgálta mindent és utasításokat adott. Barátságos volt mindenkire: Fenyvesit nyakrafőre dicsérte a jó ötletért, hogy a kemencét szóvá tette.

Károly bácsi szótlanul dolgozott, készítette az anyagot az égetéshez. Anna möhön figyelte a mestert, aki még sohasem dolgozott ilyen gondosan. Új minták kerültek elő fiókjából, s a pompás dísz tárgyak láttán még Barta Feri is elismerően bölöngatott.

Ahogy a napok teltek, Károly bácsi egyre fürgébben mozgott, szemei élénkebben csillogtak és Anna egyszer dudorászni hallotta nagy szekrénye előtt. Károly bácsi a hatalmas kék vázát nézte, amit évek óta őrizgetett.

— Egyszer majd megfestem, ha érdemes lesz — felelte mindig, ha kérdezték, hogy mire tartogatja. S az öreg most nekiállt a kristályosan csillogó üvegdarabnak. Munkaidő után festette, mikor már senki sem volt a műhelyben. Annának kicsit rosszul esett, hogy az öreg titkolózik előtte, de nem szólt semmit. Károly bácsi eddig bár mogorván, látszólag minden szeretettel nélkül az érdekesebb munkákat megmutatta neki, hogy jó üvegfestővé váljon.

Talán tíz nappal a munka megkezdése után Hanák benyitott Károly bácsihoz és lelkendezve bejelentette, hogy véleménye szerint másnap be lehet gyujtani a kemencébe.

Károly bácsi izgatottan ugrott fel a helyéről és az égetőbe sietett. Fenyvesi már ott állt az új kemence előtt.

Itt a kemence Károly bácsi. Harmincötévig várt rá és most pár nap alatt felépült a Párt szavára.

Károly bácsi minden oldalról körülvizsgálta. Körülsimogatta álmainak netovábbját.

— Jó. — Jelenetette ki végül boldogan. — Reggel begyujthatunk.

— Vizsgáljuk meg a kéményt is — javasolta Fenyvesi —, nehogy baj történjen.

A padláson a titkár bosszankodva látta a rengeteg üveget. A kéményt is egészen körül fogták a vastag, szalmafonatos üveghal-

monok. El is rakták Károly bácsival, hogy szemügyre vehessenek mindent.

— Rendben van — szólott itt is Károly bácsi. — Reggel be-
gyújthatunk.

Lent már várta őket Hanák.

— No mi van? — kérdezte izgatottan a két embert.

— Miért rakatta úgy tele üveggel a padlást? — adta vissza a kérdést Fenyvesi.

— Csak nem hagyom a szabad ég alatt a sok drága árut —
vágtára méltatlankodva Hanák. — Különben a vállalatvezető-
nek is az volt a véleménye, hogy oda rakjam.

A óvár szirénája a munkaidő végét jelezte. A munkások si-
etve tódultak a kapuhoz, hogy minél előbb pihenhessenek. Károly
bácsi Fenyvesivel hagyta el a műhelyt. Hanák még ott maradt.

— Ellenőrzöm a raktárt — mondta Fenyvesinek — és egyéb
dolgom is akad még.

Fenyvesi látta, hogy az üzemvezető szeme megvillan. Most
olyan volt egy pillanattig Hanák tekintete, mint a régi időkben;
gőgös és könyörtelen. Ahogy a két ember elhaladt, az üzemvezető
megállt egy pillanatra. Szeméből izzó gyűlölet áradt a párttitkár
távolbavesző alakja után és kezei ökölbe szorultak.

— No... most, — dörmögte maga elé féktelen dühvel. Az
egyik halomból hegyes feszítővasat rántott elő és munkaköpenye
alá dugta.

Fenyvesi mikor a kapuból hátranézett, megpillantotta Ha-
nákot, amint az megindult a lépcsőn a padlásra.

— Vajjon mit akarhat ott? — kérdezte tünődve Károly
bácsitól.

— Hagyd csak — válaszolta az öreg —, pár napja állandóan
az üvegeit rakosgatja.

Több szót nem váltottak. Szótlannul ballagtak a domboldalon
fehérlő kis házak felé.

*

Károly bácsi már öt órakor reggel ott volt az égetőben és
gondosan rakosgatta a szebbnél-szebb, mintás üvegtárgyakat a
kemencébe. Másfélóra alatt készült el a munkával és akkor behe-
lyezte a nehéz fahasábokat a kemence alá. Hét órától Anna is ott
forgolódott körülötte és Fenyvesi is bejött megnézni a munkát.
Feltették a súlyos ajtót a kemencére és Károly bácsi meggyuj-
totta a tüzet. A láng belekapott a száraz, kövér fába. Percek alatt
durrögva, pattogva égett a tűz és röpködtek a fürgé vörös szikrák.

Fenyvesit valami nem hagyta nyugodni. A rengeteg össze-
zsufolt üveg nyugtalanította a padláson és ez a hatalmas tűz a
kemencében. Hátha valami baj lesz, gondolta aggódva.

— Károly bácsi siessen a padlásra, nézze meg a kéményt,
hátha lát valami hibát.

Károly bácsi elindult a lépcsőhöz, Fenyvesi meg a vállalat-
vezető irodája felé vette útját. Ahogy kilépett az égetőből, első

pillantása a tetőre esett. A szürke palakockák repedésein sűrűn szivárgott a füst. Egy pillantás alatt a lépcsőnél termett. Vastag, sűrű füstgomolyag ömlött a padlásról. Itt nem tud feljutni.

— Károly bácsi a padláson van — hasított bele a rémült gondolat. Ahogy kirohant az ajtón, Bartha Feribe ütközött.

— Tűz van Feri! Azonnal a tűzoltókért! Kerítsd elő az üzemezetőt.

Ő maga az építkezés felé rohant és hatalmas létrával tért vissza. A falhoz támasztotta, majd egy jókora favágófejszével a kezében felkuszott a tetőre.

Egy perc alatt tatóngó rést vágott a kémény mellett, nem habozott, beugrott a nyíláson. A beáramló levegő félreszorította a füstöt és megpillantotta Károly bácsit. Az öreg fuldokoiva, vöröremart szemmel tartotta kezében a biztonsági oltót, a négyzetméternyi égő tetőrészre szegezve. A tűz még nem harapódzott a szalmabakötött üvegprizmáig, de a kéményből kiáramló folytógató füst szinte lehetetlenné tette a két embernek az oltást.

A tűz hire pillanatok alatt végigszágulzott a telepen. Férfiak, nők szaladtak izgatottan, vödörrel, hogy segítsenek a vízvezdésnél.

— Ég a gyár! — zúgott a rémült kiáltás.

— A gyárunk! — visszhangzott az üzem új gazdáinak fülében dobolva, rémesen a jajszó.

A tűzoltás a fűvők mestersége az üzemben. Pár perc telt csak bele és a festő elé gördült a nehéz fecskendő. Szücs Jóska megszállottként rohant a tetőre a csővel, miután megtudta, hogy apja is bentrekedt a füsttengerben.

Pillanatok alatt a nyílásnál termett és örömeiben felkiáltott, mikor édesapját épségben megpillantotta. Apja boldogan látta Jóskát és a füsttől rekedten kiáltott feléje.

— Fiam ne hagyjátok a gyárat! Ne hagyjátok, hiszen a mienk!

Fenyvesi megszorította Jóska karját: — Most helyt kell állnunk Jóska, a jövőt jelentheti minden jóhelyre hulló vízesepp.

A vastag sugár harsogva csapódott a palakockákhoz. Sistergő gőzfelhő roppent a levegőbe és ellobbant az utolsó akaratos lángnyelvecske is. A tetőn alig pár méternyi rést égetett az ellenség gyűlölete.

Mikor Fenyvesi a kéményt meglátta, ökölbe szorult a keze. A két kifeszített téglát ott feküdt a hamuban, kiáltó bünjelként, vádolva a gyújtogatót.

— Ki lehetett? — kérdezte Szücs Jóska megvetéssel.

Fenyvesi nem válaszolt. A tegnap délutánra gondolt, Hának gyűlölködő szemeire. Szinte hallotta cipője kopogását, amint gyilkos bosszúval telve osont a lépcsőn a kémény felé.

A tetőn tatóngó réshez lépett és jobb kezében magasra tartotta az egyik tégladarabot.

— Itt a bizonyíték Hanák ellen! — kiáltotta hangosan Barta vállalatvezető felé.

Barta elsápadt, fejét lecsüggesztve tartotta pár pillanatig, majd felébredt benne a harag a gonosz ellenség ellen.

— Elvtársak! Hanák gyújtotta fel a tetőt!

Hanák hatalmas teste összegörnyedt. A büszke ember sunyin, rémulten tekintetett maga körül, de látta, hogy nincs menekülés. Duzzadt, kerek arca puffadt, értelmetlen hólyaghoz hasonlított, csak szemei villogtak néha alattomosan.

A felháborodott tömeg fenyegetően megmozdult. Ha Fenyvesi közbe nem lép, menten ízekre tépik a gyújtogató üzemvezetőt.

Másnap reggel, még a műszak megkezdése előtt, a fél üzem ott tolongott a festőműhely előtt, hogy megtudják, mi az eredmény. A kemence kihült és Károly bácsi Fenyvesi segítségével levette a nehéz ajtót. Az emberek léleket-visszafolytva figyeltek. A sok szép üvegtárgyon csillogón égett a festék. A színes minták tarka sokaságával olyan volt a kemence mélye, mint egy mesebeli kincsesbarlang.

Barta Feri is ott állt a kíváncsiak között. Szerény és kedves volt, mint üvegfúvó korában. A tegnapi Pártgyűlésen keményen szembenézett hibáival.

— Öntelt lettem, nem hallgattam a Párt szavára. Ezért garázdálkodhatott Hanák — mondotta többek között.

Anna megkezdte a kemence kirakását. Egyetlen selejtet sem talált. Az új kemence fényesen kiállta a próbát. Végül a nagy kék vázát vette a kezébe és a világosság felé tartotta. A körülállók felszisszentek a csodálkozástól.

— Gyönyörű — suttogta Anna és szeme hirtelen elhomályosodott. A váza talpán Károly bácsi gyönyöbetűivel csillogott az aranszinű felírás: Annának és Sándornak Károly bácsitól.

Károly bácsi eddig szótlannul állt a kemence előtt, most vidáman kiáltotta: Munkára elvtársak, hat óra. És fiatalosan, rugalmasan megindult dolgozóasztala felé.

Anna és Sándor mosolyogva követték. A titkár megállt Károly bácsi mögött és szemeit a falon függő friss, díszes papírlapra emelte. Fenyvesi hangosan olvasta a felírást.

— Én Szücs Károly a Párt iránti mélységes hálából felajánlom, hogy műhelyem hároméves tervét november tizenötödikére teljesítem.

KÉKESDI GYULA

KASZÁSOK

— *Jevgenij Dolmatovszkij* —

Fű és virág ma új termést ad:
 Sarlóra érett az idén.
 Lenyergeit lovainak szénát
 Kaszál a Donnál egy legény.
 Széles, nagy rendet vághat végig
 Dalolva, mezítlábasan
 A doni lovas. Föl-fölfénylik
 Kaszája a dús sarjútban.
 Dús földre ejti kivirágzott
 termését a vad lóhere,
 Hol visszatérő, új kaszások
 Kanyarodnak a sorba be.
 Egész év küzdelmét kiállta,
 Új ekét vasalt ez a nép —
 Égeti most a munka láza,
 Kérges paraszti tenyerét.
 Ami fájdalom volt, legyűrte
 Győzelmes hétköznapja már:
 A felnövekvő sarjútfübe
 Nem tör gyenge arankaszál.
 Csaták tüze még idecsap.
 ...Türelmetlenül rug-kapálnak
 A fákhöz kötözött lovak.

Fordította. SZILY ERNŐ

MIÉNK A GYŐZELEM

(A Dolgozó Ifjuság Szövetsége
 első kongresszusára küldöm
 a fiataloknak)

Legyen ma versem játék,
 áldott ajándék,
 lángyhangú hárfa,
 szép, kékszemű lányok
 gyöngyöző piros nevetése.
 Legyen ma versem fegyver
 jövőendő életünk
 éledő vetése,
 erősizmű, bátor fiúk kezében
 hüvelyéből röppenő
 meztelen kard.
 Csatába hívó
 érchangú kürt,

és zengje százezer
 és zengje millió
 fiatal szív,
 bátor tekintet,
 szilárd jellem
 fogadalmát:
 „Bilincsbeverő
 börtönbevető
 tőke hatalmát
 megdöntjük végre.
 Üzenjük minden
 más zsirján élő
 hatalmas úrnak:
 nincs hatalom
 és nincs erő
 mi megtörné az építő munkát!
 Gyümölcsleverő
 háborús szelek hiába fújnak,
 győzelmét kivívjuk mégis az újnak!
 Mi, fiatalok,
 magyar ifjúság,
 akik összegvültünk, hogy hitet tegyünk
 jövőnk mellett
 és messzehalló szóval
 a világba kiáltunk:
 egységbe forrtunk
 és jóval
 erősebbek vagyunk
 mint ifjú csapat bármikor volt!
 Mi, fiatalok,
 magyar ifjúság,
 fegyelmezett, tömött sorokban
 haladunk már.
 Előttünk jár
 formál,
 vezet
 a Párt.
 És nyomunkban
 épül az ország.
 Szépül az ország
 itt új gyár,
 ott új híd,
 tágas, világos munkáslakások
 sokezer új könyv, vers, szobor
 boldog parasztok,
 rendezett falu
 hirdeti, hogy méltók vagyunk hozzád
 nagy példaképünk.
 Lenin-Sztálin nevelte Komszomol!“

És száll az eskü
 és száll a dal.
 boldog ma minden fiatal
 e boldogságot hirdesse hát,
 s az ifjúság szavát
 adja tovább
 bátran a dal.

Legyen ma versem játék,
 áldott ajándék,
 lányhangú hárfa,
 szép, kékszemű lányok
 gyöngyöző piros nevetése.

Legyen ma versem fegyver
 jövőnk életünk
 éledő vetése
 erősizmú, bátor fiúk kezében
 hüvelyéből röppenő
 meztelen kard.

Csatába hívó
 érhangú kürt,
 és zengje százezer
 és zengje millió
 fiatal szív,
 bátor tekintet,
 szilárd jellem
 fogadalmát:

Bilincsbeverő
 börtönbevető
 tőke hatalmát
 megdöntjük végre.

Gyümölcsleverő
 háborús szelek hiába fújnak,
 győzelmét kivívjuk mégis az újnak!

KONCZ ANTAL

AZ ÁRULÓ

— *Elbeszélés* —

A kollégiumban már napok óta nem volt nyugalom. Az igazgatónő izgatottan kukkantott be hol ebbe, hol abba a tanulószobába, beszélt ezzel is, azzal is, de hiába.

— Ha ez így megy, repülünk mindannyian — tört ki elkésredetten a nevelőtanárnak.

— Már mindent megtettünk — mondta dühösen Elvira, a szeplősképű fiatal nevelőtanár. — Aljas társaság, banda az egész.

Az igazgatónő megütközve kapta föl a fejét: ohó! ezt mégsem. Még hogy az egész? Szó se róla. Nagyon is rendes lányok ezek. Eszébe jutott, hogyan szoktak rá figyelni szeminárium órákon, mennyi kérdéssel ostromolják mindig. Nem, szó se róla!... Dehát ez a sorozatos tolvajlás, meg rágalmozások!...

— Tovább nyomozunk — mondta keményen Elvirának. — Biztos vagyok benne, hogy csak egy-két alakról van szó. Ki kell kutatnunk, érted? Te vagy az Kató? — fordult oda az egyik cöfos, pufókképű kislányhoz. — Gyere csak ide egy kicsit, éppen a te ügyedről van szó megint.

— Tessék, Anna néni — állt meg Kató nagy, figyelmes ragaszkodást mutatva.

— Te Kató! Biztos vagy te abban, hogy az órát ellopták? Hátha csak elvesztetted valahol?

— Anna néni, én igazán nem tudom... de az biztos, hogy tegnap még megvolt.

— Gondold meg jól! Ki vihette volna el? Itt csak a tagság jár.

— Én nem vádolok senkit, csak bejelentettem. Édesapámtól ki-kapok majd biztosan.

Az igazgatónő nem tudta mihez kezdjen, de most nem is igen volt rá ideje, hogy töprengjen. A lányok már gyülekeztek az előadóteremben. Hirtelen átvillant az agyán, hogy milyen fontos problémáról, a munkásság árulójáról kell beszélnie. Őt, tiz perere föltétlen szüksége van, hogy mindent jól átgondoljon.

Vér Kató összeharapta az ajkát, hosszan utána nézett az igazgatónőnek, aztán három-négy lépcsőt ugorva futott le. Az utcán Katona Micibe ütközött. Megállt egy pillanatra, mert Mici gúnyos pillantással mérte végig.

— Előadás lesz, nem tudod?

— De. Hogyne tudnám.

— Ugy látom, szeretnél meglógni.

Kató nem felelt. Mintha nem is hallotta volna. A túloldalra

nézett s valamit intett is a kezével. Aztán megfordult s faképnél hagyta Micit. Mici rosszalólag csóválta a fejét, átnézett ő is a túloldalra. Egy férfi fordult el a sarkon. Hátulról látta csak, nem ismerhette meg kiféle. Élesvonalú kis száját összeszorította és haragosan megrázta hullámos haját. Bent még a szeminárium kezdete előtt félrehúzta Török Emmi.

— Nem tetszik nekem mostanában ez a Vér Kató — közölte vele észrevételét. — Nem gondolod, hogy valami van vele?

— Furesa, az bizonyos.

Emmi szögletes parasztcarcán lekicsinylő fintor jelent meg, amelyből Mici már úgy tudott olvasni, mintha írva volna.

— Te kezdettől nem szivelhetted. Pedig hát semmi okunk rá. Egy kicsit tán könnyelműbb, mint a többiek, de azért rendes.

— A köröm se tenném rá.

— Tudsz valamit róla?

— Hogyne! Az apja kiskereskedő Battonyán. Szegények, mert sokan vannak s ez jó volna még, de azt hiszed, törődik ez a tanulással?

— Ezt ne mondd. Kató egészen jó tanuló.

Emmi összehúzta a szemét. Szokása volt ez, ha valami fontosat akart mondani. Szemináriumi órákon is így csinál s ilyenkor tudják, hogy Emmi következik. De nem siet azért sohasem fölgrani. Általában Török Emmi soha nem szokott sietni. Lassúsága, megfontoltsága miatt Mackó-nak kezdték becézni, de nem szerette a csúfnevet, azért csak a háta mögött hívták így. Mici pedig azzal becsülte meg, hogy mindig Emminek nevezte. Most is készült már, hogy elmondja végre Katóról, amit tud, de a lányok sürgették őket. Zöldi Jolán, a kis „höresög“ meg egyenesen belekarolt Micibe:

— Gyerünk, hisz neked kéne rendet tartani.

— Gyerünk, gyerünk — sürgette Emmi is. Csak azt vetette oda, hogy máskor majd elmondja, amit akar.

— Mit szóltok? — súgta oda Jolán izgatottan. — Milyen szégyen a kollégiumunkra!

— Hagyjatok már! — intette le Mici valóban türelmetlen hangon. — Hát más dolog már nincs is? Ott van ni, az a felírás is! Ki a felelős a folyosó dekorálásáért?

— Tokodý. De igazán Mici, te túlszigoru vagy. Nem is olyan rossz az a felírás.

— De ki kellett volna már cserélni. Hányszor beszéltünk róla. A dekorálás nem öncélú. Azt hiszitek, hogy csak dísz, cico-ma, mint a rúzs a polgárasszonyok száján? Mintha nem is történt volna semmi. Egész este a Rajk-banda bűnberét hallgattuk. Leleplezik, elítélik az árulókat, de mind ennek itt nálunk sehol nyoma sincs.

Mici hevesen beszélt. Látszott rajta, hogy valami más bosszúsága is van. Ilyenkor kiméltlenül bánik mindenkivel. Elvégre ő az ifjúsági vezető s ha egyszer szépszerével nem megy... Jolán

kezdte megbánni, hogy éppen most szegődött hozzá. Mintha csak a dekorálást nézné, elfordult s a zsebkendőjét megnedvesítve igyekezett ajkáról eltüntetni azt a kis rúzszt, amiről egyébként bizonyos volt, hogy senki se vehette észre. — Eh, mit! hisz nem a rúzs teszi az embert! De hangosan nem szólt azért semmit s örült, hogy a szemináriumi teremhez értek. Zaj volt a teremben, a lányok lökdösték a széket, asztalt. Vér Kató egy pillantást vetett feléjük, aztán elfordította a fejét.

— Lám — gondolta Mici bosszúsán. — Talán bizony azt hiszed, én vagyok az oka, hogy elvesznek a holmijaid?

— Anna néni! — sügták mellette és csend lett. Az utcáról a fagyaltos csöngetése hallatszott be s egy piros felhőske úszott az égen, éppen az ablakra vetette a fényt, majd fokozatosan elszürkült. Szikrázva gyúltak föl a villanykörték s a lányok feszülten lesték az igazgatónő szavait. Az árulókról, Rajkról és társairól beszélt s most különösen szenvedélyes volt a hangja; a gyűlölettől csakúgy izzott, amikor a gáztetteket emlegette. A kollégistákat is magával ragadta ez a szenvedély. Senki se vette észre, hogy valaki eltűnt közülük.

*

Kivülről olyan csendes volt most az egész épület, mint valamikor félévvel ezelőtt, amikor még apácák suhantak végig a folyosókon be-betekintve a dolgozószobákba, a cellákba s csak olvasójukon csörrent meg néha a vastag kereszt. Azóta bizony nagyot változott itt a világ. Az apácák közül csak az udvar tulsó szárnyán tűnik föl néha egy-egy. Mert ott kaptak még helyet az alsó épületben, a rózsalugas-folyosó tulsó végén. A kollégisták nem ismerik őket. Munkásoknak, parasztoknak a lányai nagyrészt, akikkel nem törődött azelőtt a zárdai iskola. Csak Celeszta nővér tudja nev szerint, mert őt gyakran látták. Ő kint szokott sétálgatni az udvaron. Egészen a lugasig megy. Könyv van a kezében állandóan. Olvas és csak néha-néha néz át a folyosó felé, de gyorsan elfordítja akkor is a fejét. Azért tán, mert vörös csillag van a bejárat fölött, vagy hogy az ablakon keresztül éppen Sztálin mellszobrára lehet látni?...

De Celeszta nővér azért mégis kiült. Most is ott helyezkedett el a lugasnál. Főlnézett át, aztán sóhajtván olvasásba kezdett, mint rendesen.

— Celeszta néni! — szólt hozzá valaki suttogva. — Itt van Celeszta néni?

— Te vagy az? — kelt föl gyorsan a nővér.

— Én vagyok Celeszta néni. Ugy örülök, hogy itt találom.

— Igazán? — Celeszta nővér kedveskedve megsimogatta Vér Kató haját. — De hogy tudtál most idejönni? Hiszen most...

— Igen, igen, most szemináriumon kellene lennem. Dehát megszöktem. Nem lehet azt birni. Folyton csak a Párt, Rákosi, Sztálin. Mit gondolnak ezek?

— Szegény kis Katóm — érzékenyedett el a nővér. — Dehát

nem lehetne a szüleiddel beszélni? Ki kell, hogy vegyenek ebből a kollégiumból. Tudom, ha én beszélek velük...

— Nem, nem! — tiltakozott Kató. — Édesapám agyonüt, ha megtudja, hogy én ilyesmire gondolok.

— Hát kommunista a te apád? — kérdezte a nővér sűgva és akaratlanul is keresztet vetett.

— Nem, nem kommunista. Kiskereskedő és nem lépett be a pártba. Most már azt hiszem, nem is vennék föl. Valamiért nem tetszik az otthoni kommunistáknak. De sokan vagyunk testvérek s ha kitesznek a kollégiumból, a szüleim nem tudnak értem fizetni, nem tanulhatok.

A nővér hallgatott s Kató nem tudta, mivel törje meg a hallgatását. Azt remélte, hogy levelet kap, azért futott ki olyan türelmetlenül. Biztosan észreveszik, dehát kijött ő már máskor is. Szokott fájni a feje, ez eddig még bevált. Milyen szerencse, hogy a nővér éppen rokona Kristóffy Imrének. Emlékezett ugyan még rá, hogy milyen szigorú volt, amikor még tanította a zár-dában. Érdekes, hogy erre nem jött még itt rá senki, hogy ő a zárdai iskolába is járt egy évig. Szerencse, hogy nem bírták fizetni és így kimaradt. Most biztosan elüldözték volna már — legalább is úgy gondolja... De mire vár a kedves nővér? No, végre.

Celeszta nővér csakugyan előhúzott egy levelet a könyve lapjai közül és szó nélkül átadta. Kató hirtelen elfelejtett minden mást. Lehajolt gyorsan megcsókolni a nővér kezét.

— Jaj, de örülök — mondta kislányos lelkendezéssel s ebben a pillanatban annyira betöltötte a romantikus vágyakozás, amit ő Kristóffy Imre iránti szerelemnek gondolt, hogy minden mást szívesen föláldozott volna ezért az érzésért. Még bent a szem-náriumi szobában is tele volt zibbadó boldogsággal. Titokban elővette a papírt és átfutotta. Hogyan is? Holnap 9 órakor az árkádok alatt. Persze, hiszen holnap vasárnap. Fölnézett. Török Emmi állt mellette. Szigorúan nézett rá, ahogy arrébb lépett. Mit akarhat tőlem? Észrevette, hogy nem figyelek? — Kényel-metlenül kezdte érezni magát. Ezt valahogy gyorsan helyre kell hozni.

— Éljen Rákosi! — kiáltotta be mindenkit megelőzve, amikor az igazgatónő befejezte a beszédet. Bosszankodott, hogy senki se vette észre, hogy ő szolt' elsőzör. Hatalmas taps volt az, ami fölszendült és egyhangú éljenzés, amelyben bizony az ő kiáltása nyomtalanul beleveszett pillanat alatt. Ugy érezte, hogy ma este mégis észre kell vettetnie magát. Kell, hogy tudomásul vegyék az ő lelkesedését, azért mindjárt másodiknak fölszólaalt. A Rajk-féle árulókat szidalmazta.

— Bizony vigyáznunk kell, — fejezte be fölszólaalását —, mert árulók mindenütt lehetnek, vannak. Kiméletlenül rá kell mutatnunk, le kell leplezniük a bitangokat.

Katona Mici fölszisszent s odahajolt Emmihez.

— Halottad miket mond? Elhiszed te, hogy szívből mondja?

Emmi vállat vont, mintha csak azt mondaná: majd meglátjuk. Aztán még tárgyaltak erről vacsora után is. Tudták, hogy sokan szeretik Katót.

— Könnyelmű, minden számságon nevet. Lehet, hogy ez tetszik benne egyeseknek.

— Hiszen nevetni mi is szoktunk.

Mici tünődve nézett maga elé. A tanulószobák már megteltek. Zaj, fészkelődés volt még, mint szokott csendes tanulás előtt. Mici egy kis felelősséget kezdett érezni Katóért. Foglalkozni kellett volna vele. El is határozta, hogy ezentul több gondot fordít rá. Azért vannak itt, hogy neveljék egymást. Török Emmi is helyeselte ezt, de hozzátette, hogy úgyis hiába.

— Nyegle kispolgár, az is marad — húzta föl megvetően a vállát — de hát legyen. Megteszünk mindent, amit lehet. Végül is semmi biztosat nem tudunk ellene.

Vér Kató azonban kerülte őket, nehéz volt hozzáférközni. Másnap korán kiment a városba. Csak azt látták, hogy egyedül megy, nem úgy, mint a többiek.

— A pasasához megy. Mibe fogadom, hogy odamegy — mondta Emmi, de Mici csak legyintett. Sok dolguk volt éppen s arra gondolt egy kis önváddal, hogy Katót nem lett volna szabad kihagyni a falujárásból. Ez nagy hiba, hiszen éppen őt kellene legjobban belevonni a közösségi munkába.

Kató pedig ezalatt sietett az árkádok felé. Kristóffy Imre már várta. Ott állt Pázmány Péter szigorú tekintetű szobra előtt. Csapzott haja, előrehullott s kissé erős álkapcsa idegesen mozgott a várakozásban.

— Hát ez még mindig itt van? — bámult értelmetlenül a szoborra s kissé hajlott orra élesen szúrt bele a levegőbe. Megrázta a fejét, mintha csak rosszaláná, hogy szobrokat, templomot, művészetet, mindent le nem romboltak a kommunisták, mert akkor majd egyszerre észhez térne a nép. Dehát így csak hagyja magát elbolondítani.

— Csókolom a kis kezedet! — fordult hirtelen a csaknem futva érkező Kató felé s most látszott csak, hogy a kabátja egy kissé kopott s a nadrág se most volt már vasalva. De mozgása annál előkelőbb, hanyagabb volt.

— Nehéz megszökni tőlük — mentegetődzött Kató.

Kristóffy legyintett. Minek beszélni ilyesmiről? Belekarolt és vonta magával. Sietett innen, mert egyszerre sokan özönlöttek a Fogadalmi templom felé. Az egész teret mély harangzúgás töltötte be s néhány galamb keringett a nagy hideg térség fölött. Kristóffy gúnyosan nézte az ájtatos képpel gyülekezőket. Egy kicsit megvetette mindig a hívő lelkeket, de most jóleső érzéssel fjevelte: ime, a mi harcosaink! — gondolta. Még nem tudják, de azok lesznek. Nos, csak menjetek báránykáim!

A Tiszapart csendes volt. Szinte hallatszott, ahogy surran

a víz a partok közt. Messze Tápé felé még fehér párában úszott minden, de a napsugár mindig fényesebben táncolt a fodrozódó vizen. Egy motorcsónak nyilként futott az új hid nagy piros íve alá, majd berregve diadalmas kanyarral fordult vissza. Katót mindez ábrándos örömbé kergette. Érezte, hogy egész áttörőssé várt, hogy a fiú szóljon.

— Nagyon lassan haladnak a dolgok — szólalt meg végre Kristóffy s a hangja csaknem ellenségesen csegett.

— Miféle dolgok? — ijedt föl Kató.

— Eh, hát a kollégiumban. Nem szeretem a nyamvadozást. Ha mi elalszunk, akkor persze, hogy minden sikerül nekik.

Kató egészen megrémült. Nem, ő egyáltalán nem ezt várta most. Nem azért szökött ki s nem azért írja a titkos leveleket, amelyeket aztán Celesztia nővér juttat el Imréhez. Hirtelen nem is értette, miért haragszik most rá s szinte könyörögve nézett föl rá.

— Na, jó, jó — csendesedett le Kristóffy —, nem kell mindjárt megijedni, de megérthetnéd végre, hogy itt komoly dolgokról van szó. Hát nem látod? Celesztia nem szokott neked mesélni?

— Celesztia nővér nagyon kedves — igyekezett gyorsan védelmébe venni. — Ő senkit se bánt. Igazán nagyon örülök, hogy ilyen nővéred van.

— Tehetetlen gyáva népség — tört ki Kristóffy keserűen. — Elveszik tőlük a zárdát, az otthonukat... az Istent s aztán ők meg csak imádkoznak.

— Hát mit tegyenek? — suttogta Kató ijedten.

— Mit tudom én! De valamit tegyenek. Azt hiszik ennek a barom népnek az ima is elég? Ahhoz hajt ez majd előbb-utóbb, akitől kenyeret remél s ha ez így megy tovább?... No, de tulajdonképpen nem is erről van most szó. Mi hír odabent?

Mi hír? — ismételte Kató még mindig zavartan.

— Igen, igen. Még mindig rend van? Még mindig nem robant ki semmi zenebona?

— Én megtettem, igazán megtettem azt, amiben megegyeztünk — mentetetődött Kató. — Az igazgatónő ideges is nagyon. De a lányok is. Katona Micitől, meg Török Emmitől már egyenesen félek. Egyszer megtudják, hogy én csinálom, aztán mehetnek.

— Aztán, aztán! Mindig csak ezt fújod.

— Igazán Imre, te olyan kíméletlen vagy most — sírta el magát Kató, úgy hogy Kristóffy kénytelen volt megvigasztalni. Hirtelen engedett előbbi modorából, gyengén átfogta a vállát s egy bokor mögötti padhoz húzta.

— Ne vedd rossz néven, Kicsikém — símogatta meg a haját. Igazán nem azért mondtam. Hiszen tudod jól, hogy a te javadat is akarom. Minél hamarabb vetünk véget a csöcselék hatalmának, annál hamarabb leszünk mi is boldogok.

Megesókolta a lány ajkát és halkán suttogni kezdtek. Közben néha el kellett húzódnia egymástól, mert egy-két sétáló arra tévedt.

— Ugy-e megértesz most már? — hallatszott Kristóffy hangja. — Az kell, hogy az emberek mindenütt meggyűlöljék őket, a kommunistákat. Az kell, hogy a munkások, parasztok hazavigyék a gyerekeiket a kollégiumokból is. Érted? Olyan híret kell kelteni. Katona Mici vezető ott, benne hisznek. Lehetetlenné kell tenni. Rá külön is van okunk haragudni, az apja népbíró volt. Engem is ő ítelt el.

— Szóval hát érted ugy-e? — sürgette Katót, mert ez sokáig nem felelt.

— Félek, hogy ha valami baj lesz... aztán édesapám megtudja.

— Ugyan, de bolond vagy! Hát kommunista a te apád?

— Nem, nem kommunista.

— Tudom én jól, hogy ki a te édesapád. Mitől félsz? Ha most kiskereskedő, majd csinálunk belőle mi nagykereskedőt. Nem fogja megbánni a dolgot.

Kristóffy kezdte unni a dolgot. Mit kezdhet itt vele? A lakására most nem viheti. Jobb is. Majd később, előbb hadd dolgozzon jól. De úgy akart elválni tőle, hogy még szerelmesebbé tegye a lányt. Láttá jól, hogy most hatalmában van. Mélyen a szemébe nézett s gyöngéden átfogta a vállát:

— Szeretsz?

Hosszan megcsókolták egymást s Katóban végül is ez maradt meg s ezzel volt boldog. Még a kollégium terheit is könnyebben viselte. Merészen, vagy kihívóan éppen Emmihez ment, ha kérdezni akart valamit s Micihez is igyekezett közelférközni. Pár napig most csend volt. A rendes munka folyt, csak az igazgatónő nem tudott nyugodni a karóra miatt. Kató pedig mintha csak meg is feledkezett volna róla, senkinek sem panaszkodott. De annál gyakrabban használta fel az alkalmat gúnyos megjegyzésekre, ha a közösségi szellemről, bajtársiasságról volt szó. A helyzet szinte észrevétlenül kezdett mérgesedni.

— Nana, csak jó lesz vigyázni! — figyelmeztette Kató társait, ha véletlenül egy kendőt felejtettek a széken.

— A szent kommuna nevében — csapott rá máskor Jolán sáljára. Tréfának szánta, de elfelejtette, hogy Jolánnal nem igen lehet így tréfálni.

— Azt hiszed tán, hogy itt tolvajok vannak? — csattant föl elvörösödve.

— Isten ments! — gúnyolódott Kató. — Ebben a kollégiumban semmi el nem veszhet.

— Ez már túrheterlen — panaszkolta azután Jolán Emminek. Itt valamit csinálni kell.

— Kétségtelen — állapította meg Emmi is. — De mit? Az óra eltűnt, az kétségtelen. Igen kényes ügy, de elintézzük azért. Természetesen nektek is segíteni kell. Nem engedhetjük a rend meglazulását.

Másnap ismét vasárnap volt. Mici úgy intézte a dolgot, hogy

Emmivel itthon maradt. Szándékosan nem osztották be sehova Katót se.

— Én már sok mindent sejtek — mondta Emmi. — Nem is hinnéd, hova futnak a szájak.

— Miféle szájak? — kérdezte Mici csodálkozva. — Csak nem gondolod, hogy ilyen piszkos tolvajlási ügynek olyan sok szála lehet?

— Kérdés, hogy olyan egyszerű tolvajlás-e?

Hirtelen elhallgatott s közelebb lépett az ablakhoz.

— Nézd csak, Celesztá nővér már megint olvas.

— Hogy az ördögök hordanák már el őket — fakadt ki Mici. De mit akarsz vele?

— Vele? Tán semmit. Csak éppen megfigyeltem, hogy furcsa alakok járnak hozzájuk. Nem hiszed? Kilesheted te is. Jó volna egyszer leigazoltatni őket. De ideje már, hogy induljunk. Szem elől tévesztjük a kismadárkát.

Az utca csendes volt, reggeli ragyogás öntötte el a gesztenyefák lombját s az aszfalton ott csillogott még a kora hajnali eső. A két lány teli tüdővel szívta a friss, üde levegőt. Uttörő csapat vonult el mellettük, vidám nótába kezdtek. Micinek egészen elvonta a figyelmét, arca fölragyogott, kezével integetett feléjük, de Emma egyszerre megszorította a karját.

— Vigyázz már ide!

Kató most lépett ki a kollégiumból. Természetesen most is egyedül. Szeme körülvillant, azután elindult. Látszólag céltalanul kószált az utcákon, de egyszerre megállt egy kapu előtt. Ismét körülnézett és gyorsan besurrant.

— Hogy titokzatoskodik — vélte Mici s csaknem elnevette magát.

— Megvan rá az oka. Tudod-e kihez ment.

— ?

— A kedveséhez. Te csakugyan nem vettél még észre eddig semmit — kérdezte szinte megütközve.

— Tudod jól, hogy mennyire lefoglaltak a MEFESz-ügyek mostanában, bár igaz, ezzel is kellett volna törődnöm.

— Nem baj, én jobban ráértem. Mehetünk most már nyugodtan leülni a parkban. A többit én már tudom, nem kell figyelni. Csak azt akartam, hogy te is láss valamit. Nős, hát sejtéd-e kit keresett Kató abban a házban? Kristóffy Imrének hívják. Gazdag földbirtokos volt az apja, ő meg katonatiszt. Egyébként a mi „Celesztá nővérünknek“ a rokona. Előkelő viszony, mi? Mert hiszen rendszeresen följár hozzá.

Egy levelet nyújtott át Micinek:

— Olvasd csak.

Mici tétován forgatta a levelet.

— Hát ez szép igazán, de még mindig nem értem, mi köze mindennek a kollégiumi lopásokhoz.

— Csak olvasd.

Mici kibontogatta a kitépett füzetlapra sietős betűkkel írt levelet. Akaratlanul elmosolyodott a megszólításon: „Édes Kicsi Szívikém“ aztán belemélyedt az olvasásba:

„Földrajzóra lévén, irtón ráérek és írok Neked. Azt hiszem minden jól megy. Ugy, ahogy megbeszéltük. Képzeld mennyire bíznak bennem. Tegnap este Rózsi néni megszólított, kedves volt hozzám s azt mondta, hogy valószínűleg jeles leszek, mert a tanárok is meg vannak velem elégedve. Nagy a zri egyébként a tolvajlások miatt, de ettől egy kicsit félek. Hát ha rájönnek, hogy... No, de mindegy, az óra már ott van, ahova szántuk, a Mici asztalfiókjában.

Este olyan jól éreztem magam. Bár mindennap veled lehetnék. Mikor van egy pillanat időm írok, mert szeretlek. Ugy-e szeretsz te is? Ugy megijesztesz néha azzal a komolysággal. Ha nem tudnál olyan nagyon csókolni, azt hinném, nem is szeretsz. Persze megértem én, hogy másra is kell gondolni. Látom én is mi megy, hogy milyen emberek parancsolnak. Igazad van, tanulnunk kell, hogy mi mehessünk előre, de hát az ember néha igazán megundorodik. Ma vegytanból jól feleltem, ennek örülök, de annál kevésbé a mostani órának. Orosz. Most jött be az osztályfőnököm és megkérdezte, mi a papánk, milyen pártban van? Mamánk tagja-e az MNDSz-nek? Sejtheted, hogy csak a foglalkozásra tudtam felelni!

Folytatom, Édes. Négy óra elmúlt. Lept vagyok a tanulóotthonban. Szeretnék Nálad lenni, de ahelyett itt kell lennem ebben az utálatos kollégiumban. Oroszt tanulok. Tudod, mindig azon a tárgyon kezdem, amelyiket legjobban utálok. Most félre kell tennem az írást... Hajaj! Vajjon meddig kell még ebben a kollégiumban maradnom!

Örökké hű
Katód“

Mici mekkövilten bámult a papirdarabra. Ennyi gazemberség! És éppen őt szemelték ki áldozatnak. Arca lángban égett a haragtól.

— Aljas gazemberek — sziszegte szinte reszketve. — De hogyan került hozzád ez a levél.

— Régen figyeltem már. Tudtam, hogy sűrűn ír, de eddig nem sikerült közel férköznöm. Most is gyorsan lerakott mindent ahogy meglátta, hogy jövök, de éppen a gyorsaságon vesztett rajta. Valahogy leesett és nem vette észre. Pontosan ráejtettem a könyvemet és így nem fogott gyanút, hacsak később föl nem ébredt benne. Láttad volna, milyen izgalommal kutatott. Biztosan ezt kereste. Egész belesápadt. Azóta gyanakodva néz rám s mint ha nem egészen érezné jól magát a közelemben.

Még aznap este beszéltek az igazgatónővel s úgy látták, hogy jelenteni kell a rendőrségen is. Csak azt nem tudták még eldönteni, hogy Kató ügyét is átadják-e. A politikai nyomozó, aki pár nap mulva ismét fölkereste a kollégiumot, már újabb adatokat is tudott. Egész kis összeesküvés kezdett kibontakozni. Kiderült, hogy

Kristóffytól nagyon sokfelé futnak a szálak, többek között a rendházba, a zárdába és sejthetőleg Jugoszlávia felé is.

— Tehát akkor Vér Kató ügye is súlyos — vélte az igazgatónő. — Őt is letartóztatják?

— Nem, elvtársnő, nekünk elegendő lesz Kristóffy és a nővére, a kedves Celesztia nővér.

Vér Kató ügyét a kollégiumra bízuk. De természetesen egyelőre nem tévesztjük szem elől. Áldozatnak látszik, még észhez térhet.

— A büntetés a mi feladatunk?

— Egyelőre igen.

Az igazgatónő örült ennek a bizalomnak. Olyan ügy ez, amelyet politikai nevelés szempontjából nagyszerűen ki lehet aknázni. Mindjárt össze is akarta hívni a fegyelmi tanácsot, de kétsége támadt afelől, hogy, csakugyan el kell-e távolítani Vér Katót. Súlyos az ügye, nagyon súlyos, de Makarenkó jutott az eszébe. Lám ott még züllöttebbek is voltak a telepen s embert faragott belőlük. Nem az volna-e az ő kötelessége is ebben az ügyben? Egy kicsit megingott, de csakhamar szégyelte a gyengeségét. Micsoda ostobaság, hiszen ő itt nem nevelési, hanem elsősorban politikai problémáival áll szemben. Azonkívül mások a feladatai is a mi kollégiumainknak. A feladat most az, hogy az arra érdemes munkás- és parasztfiataloknak nyújtson tanulási lehetőséget. Ez világos, de természetesen döntsön a tagság.

Vér Kató elszántan viselkedett a bizottság előtt. Nem tudott biztosan semmit, azért előbb keményen tagadott mindent. Pufók arcán haragos, piros foltok jelentek meg s izgatóttan babrált vastag, copfba font hajával.

— Nem tudom, mit akartok tőlem — fordult szembe Micivel. Én megtettem mindig, amit kívántatok tőlem. Arról tehetek, hogy ellopták a töltőtollam, meg az órám.

— Szóval, nem tehetsz róla?

— Nem.

Az igazgatónő most látszólag közömbös kérdéseket tett föl:

— Mi a te édesapád foglalkozása?

— Kiskereskedő.

— Sokan vagytok ugy-e testvérek?

— Nyolcan.

— Sajnálom a szüleidet. Biztosan mást vártak tőled.

Aztán a levelet mutatta fel. Kató szemei ijedtre tágultak. Nem volt értelme a további tagadásnak. Sírt és arra kérte a bizottságot, hogy engedjék rögtön haza.

— Sajnáljuk, de ez nem ilyen egyszerű — mondta Mici szárazon. — Nem azért mondom ezt, mert éppen engem személtetek ki első áldozatul. Magad is tudhatod, hogy ez a tagság elé tartozik. Csak az egész tagság dönthet a sorsod fölött. Nekik tartozol elsősorban felelni.

Ezen nem lehetett változtatni. Katónak oda kellett állni a kol-

légium tagsága elé. Végig kellett hallgatni az összes vádakat, amiket a fejére olvastak, amiből azonban természetesen kimaradtak azok a részek, amelyeknek politikai érdekből ki kellett, hogy maradjanak. De elég volt maga a levél is. Kató nem mert fölnézni. Fejében erős zakatolást érzett. Hallotta a lányok fölháborodott közbekiáltásait s réttentően szégyelte magát. Szeretett volna meghalni... Aztán hirtelen csend lett.

— Mi az, mért nem felelsz? — hallotta hirtelen Anna néni hangját. — Beismeréssel könnyíthetnél legalább a lelkiismereteden.

— Igen, igen... persze — gondolta kétségbeesetten s már meg is akart szólalni, mikor azt érezte, hogy belülről valami a mellére kúszik, majd följebb, följebb és fojtogatni kezdi. Egyszerre görcsös zokogásban tört ki. Hagyták, hadd sírja ki magát.

— Ezzel semmit se segítesz — mondta az igazgatónő egy kis száanalommal. — Mondd inkább el, mi vitt rá erre!

A lányok szintén csak most szabadultak fel a meglepetéstől s ilyen megjegyzések röpködtek:

— Hát ez igen...

— Jól adod. Ugy-e, a csókolódzás!... Meggondolhattad volna!

— Nem szégyenled magad, te áruló!

— Áruló, áruló! — zúgták rá mindenfelől, mert ebben a szóban találták meg a méltó kifejezést megvetésükre, felháborodásukra. Zöldi Jolán, a kis „hörcsög“ mindjárt föl is ugrott a székről:

— Szót kérek! — kiáltott a többire parancsolólag mire csakugyan csönd lett, de csak egy pillanatra. Várták, hogy szóljon, de Jolán szavak után kapkodott előbb, így többen megelőzték. Nagy hangzavar keletkezett. Az igazgatónőnek kellett közbeszólni:

— Ha mindenki kiabál, semmit sem értünk.

— Csend lett ismét s így Jolán mégis szóhoz jutott. Minden arc feléje fordult, mintha csak tüzelnék: beszélj hát, de szedd össze az eszed. Tudhatod, hogy mi forr bennünk, a mi nevünkben is szólj! Jolán most Katóra nézett. Szinte átdőfte tekintetével:

— Te Kató! — kezdte lassan, de érezni lehetett, hogy belül izzik. — Én azt megértem, hogy csókolóztál. Ha nem lettél volna kollégista tán azt mondanám, hogy váljék egészségedre, de hogy ilyen alattomosan közénk jöttél, aztán így elárultál bennünket, ezt senki meg nem bocsátja neked. De mond meg legalább azt, mi vitt erre rá?

Kató még jobban elvörösödött, majd hirtelen elsápadt. Levegő után kapkodott, de nem szólt semmit.

— Na halljuk hát! Most beszélhetsz — kiabálták többen. — Mit tudsz ehhez mondani?

Kató kínos izgalommal morzsolgatta az ujjait.

— Dobjatok ki, engedjete! Mit akartok itt velem? — Többet nem tudott szólni, ismét sírni kezdett.

— Megérdemelnéd, hogy leköpjünk.

Panni a kis szőkehajú parasztlány, aki máskor mindig szótlanul szokott ülni, most piros arccal lépett előre:

— Te azt írod a leveledben — kezdte keményen — hogy útalod az orosz nyelvet. Mi külön kérvényeztük, hogy tanulhassuk, te meg így beszélsz. Minek jöttél akkor közénk?

— Hogy híreket hordjon a szeretőjének.

— Fúj, szégyeld magad!

— Vagy azt hiszed, nem láttuk hogyan szökdöstél az udvarra? — támadt rá ismét Jolán. — Csak nem tételeztük föl, hogy az apácákhoz mégy. Mondd, ők tanítottak ilyen jól ki?

— Ugyan hagyd, — intette le Török Emmi, mert úgy látszott, hogy az igazgatónő nem akart közbeszólni. Másra kell itt nekünk megfelelni. Azt kérdi ő a levélben, hogy nem tudja mikor szabadul meg a kollégium légköréből.. Hát én megmondom neki: még a mai nap. Az árulókat kisöpörjük akkor is, ha miniszter, akkor is, ha csak ilyen kis elkábított féreg.

— Ugy van — zúgott mindenfelől s az igazgatónő rábólintott. Többet senki se szólt s Vér Kató csakugyan olyan nyomorultnak érezte magát, mint egy féreg. — Áruló, ez zúgott folyton a fülében. Hirtelen fölkapta a fejét, hogv még szól, hogy mindent megmagyaráz. Hogy ő.. ő.. Dehát mit is magyarázhatna még meg?

*

Ahogy kilépett az utcára, a hangos hiradó éppen jelentette, hogy befejeződött a Rajk-per tárgyalása s hogy a főbűnösöket halálra ítélték. Vér Kató megállt egy pillanatra. Arra gondolt, amit Anna néni mondott neki búcsuzóul: Ne felejtssd, hogy a mi országunkban nincs senki elveszve, aki dolgozni akar. A hibát még helyre lehet hozni. Rajtad áll...

A kollégium komoran nézett rá s ő sem érzett már semmi haragot, sőt elkeseredést sem a kollégium iránt. A melle összeszorult. Fölmerült előtte Kristóffy, majd Celeszta nővér arca. Ki hitte volna!.. Megrázta a fejét, mint aki nagy terhet ráz le s nem akart másra gondolni, mint Anna nőre, aki azt mondta, hogy még mindent rendbehozhat.

SERES JÓZSEF

Szerelmes vallomás

Bennünket igaz kapocsként
egymásba nőni a munka
tanít.

Közöttem és te közötted,
már nem lehet, csak szerelem
a híd.

Harsogó magokból szárba-
szökkenésünk már várja a
haza.

Nekünk talajunk az osztály
és tápláló erőnk a Párt
szava.

Bennünket egymást meglátni
egy hős nép harca, munkája
oktat.

Ha elnézem a dolgozókat,
dalolnom kell, mert izmaikban
ott vagy.

Ha híd vasán babrál ujjam,
érezem zsongani a szögek
fején,
hogy itt voltál te is, én is,
és azok is ott, kik szekér
hegyén
ülnek munkából jövet.

Itt voltak, mikor ágaskodó
ívek
haraptak bele a partba,
s hálát hoztak dolgozó
szívek
gazdagon köszönő szavakban.
Nekem te vagy, és neked én.
Kettőnknek a Párt az erő és
lámpa.

Nekünk őszinte szavakat
a nép adhat egyedül a
szánkra.

Bennünket igaz kapocsként
egymásba nőni a munkánk
tanít.

Közöttem és te közötted
már nem lehet, csak szerelem
a híd.

Nekünk feladatunk van, s
 aki itt hátrál, az hitvánv
 esaló.
 Nekünk talajunk az osztály,
 s a Párt szava az egyedül
 való.

LÁSZLÓ IBOLYA

Munkás anya altató-dala

Barna alkony bontja szárnyát,
 csendesül a gép.
 Dalt zümmögnek karsu nyárfák:
 Rákosi nevét.

Kint a város alatt mostan
 ring a telt kalász,
 valóság az asztalunkon
 friss, fehér kalács.
 A nappalok új ízében
 bőség árad már,
 nagy homlokán csillagot tart
 úgy virraszt a gyár.
 Öntödékben híg vas szisszen,
 verejték csurog,
 de miértünk, a jövőnkről
 pattan a burok.
 Pöröly lendül, kasza csendül.
 nő a termelés,
 mint föld méhén a magocska,
 drága szívverés.

Aludj fiam, fésző bimbó.
 érintetlen érc,
 álmodj szép lesz, nőhetsz bátran:
 győztes már a nép.
 Mire itt a kertek alján
 új gyár zaja kél.
 és szerte a nagy világban
 lesz elég kenyér...
 férfi leszel, nyárfa termet
 igazszívű hősz,
 Párt neveltje, aki előtt
 szelidül a gőz,
 hunyászkodik kő, érc szikra,
 vas formába fut.
 Aludj fiam, vigyáz a Párt,
 fényes ez az út.

LÁSZLÓ IBOLYA

Sztálin nevével

A Pjatnyickij-kórus szegedi szereplése idején történt.

A forró hangulatu, felejthetetlen élményt nyújtó est után együtt ültünk a vacsoránál a kórus tagjaival, énekesekkel, zenészekkel, táncosokkal. Az U alakban megterített hosszú asztalsornál ott ültek valamennyien. Bennünk a nagyszerű est részeseiben, nézőiben még ott éltek elevenen a hangulatos számok, valósággal hallottuk még az üde, derűt sugárzó dallamokat, a friss, kedvesen csenő énekszámokat és nem tudtunk — de nem is akartunk — szabadulni a színes, forgatagos népi táncok lenyűgöző hatásától.

Fülünkbe csengtek a dombrák, guszlák, balalajkák sajátos pengő hangjai, finom melódiái, előttünk lebegtek a dús színekben pompázó népviseletek, amelyekben járták táncaikat a szereplők s még hallottuk a csasztuskák csipkelődő, egyszerűségükben is mekapó dallamait, szövegét, amelyet csodálatosképpen a nélkül is megértett mindenki, — amint a fel-felcsattanó nevetések jelezték — hogy magának az orosz szövegnek a pontos jelentését értette volna. Életvidám, derűs, boldog nép művészete élt, lüktetett a színpadon és élt tovább bennünk is.

Az együttes tagjai ezalatt elhelyezkedtek az asztalsornál. Mellettünk, velünk szemben is ültek. Mellém egyik oldalról egy fiatal lány került — úgy véltem, mintha az énekkarban láttam volna —, közvetlenül szemben velem 30—35 év körüli markáns vonású férfi s egy fiatalabb társa, arébb is férfiak, nők egyaránt 18—20 évestől egészen 45—50 évesig, de itt-ott még idősebb is akadt köztük. Mindannyiukban azonban valami fiatalos lelkesedés, üdeség tüzelt. És ez nem romantikus megállapítás volt csupán, bár kétségtelenül hozzájárult ehhez az a mindvégig friss, üde előadás, amelyet láttunk tőlük.

Véki néztem az arcokon. Megfigyeltem a viselkedésüket. Beszélgettek, nevetgéltek, tréfáltak egymással. Így csak olyan emberek tudnak beszélgetni, tréfálkozni, akik igazán megelégedettek sorsukkal, akik tudják miért dolgoznak, tudják kit és mit szolgálnak művészetükkel. Vérébeli művészek valamennyien: a zene, a dal, a tánc szerelmesei — amint mondani szokták. Magatartásuk mégis többet, más mutatott, mint amit általában művészek között megszokott az ember. Már az új világ formálta őket ilyenné, az új világ, amelyben a legszélesebb mederben bontakozhatott ki az igazi művészet, a legnagyobb teret kapott a nép művészete és amelyben a legjobban megbecsülik a nép művészeit. Ennek a világnak a tagjai ők, alapvetően derűs, vidám gondolkodásukkal,

önfeledt nevetgélésükkel, tréféikkal, de mégis fegyelmet, céltudatos viselkedéssel. Új világnak a tagjai, újtipusu életnek az emberei, újtipusu emberek: szovjet emberek.

Valami felmérhetetlen vágy fogott el és egyben szemrehányás is magammal szemben. Milyen jó lenne hosszan, alaposan, mindenről elbeszélgetni velük! De hol tart még ehhez az én orosz nyelvtudásom?!

Pedig sok minden érdekeset hallhatnánk tőlük. Talán ott az idősebbek között még olyan is van, aki együtt szervezte ezt a világhírű együtttest Pjatyickijjal, a kiváló orosz folkóristával és népdalgyűjtővel. Biztosan van köztük olyan is — talán az az idősebb, kedvesen mosolygó bácsi ott fenn az asztalnál —, aki boldogan énekelt 1918 őszének egyik nagy napján a kórusban, amikor Lenin elvtárs hallgatta meg őket. Milyen elragadtatással beszélhet erről az örökké emlékezetes szereplésről, amely után Lenin elvtárs kijelentette, hogy támogatni akarja az együttes értékes munkáját s lelkesítő szavai, támogatása még eredményesebb munkára serkentette valamennyiüket.

Arról az egész együttes számára nagy örömet jelentő napról biztosan már többet is tudnának beszélni, amikor nagy vezetőjük: Pjatyickij a szovjet kormánytól a „Közársaság kitüntetett művésze” címet kapta a szovjet kultúra fejlesztéséért folytatott eredményes működése elismeréseként. Azután mindannyian fájón gondolnak az 1927-ben bekövetkezett szomorú eseményre, amikor Pjatyickij halála váltott ki mély megrendülést belőlük, de megfogadták, hogy tovább követik tanításait és művészetükkel szolgálják az orosz nép nagy haladó hagyományait s a nép művészetét viszik a dolgozók minden rétege közé, szórakoztatni, tanítani, nevelni vele.

Bőven ömölhetne a szó s biztosan nemcsak az együttes közös életéről, de a saját egyéni életről is. Mellettem ez a fiatal lány talán üzemben dolgozott azelőtt. „Moszkva, Moszkva... zavod” — mond is valami ilyesfélét kedves mosollyal, amint érdeklődni próbálok tőle. S szemben az a rokonszenves férfi is ki tudja, milyen régi vágyát követte, amikor az együttesbe került. Szüleik valamennyiüknek még a cárizmus keserű szenvedései között, elnyomatása, kizsákamányolása alatt éltek, de nekik a Nagy Októberi Szocialista Forradalom már meghozta a boldog életet, hogy tehetségük, kedvük szerint dolgozzanak s ott fejtsék ki tudásukat, ahol a legtöbbet használhatnak vele. Ők maguk is nagyrészt gyárakból, üzemekből, kolhozokból, szovhozokból kerültek az együtteshez, de a fiatalok között nagyszámmal vannak olyanok, akik az iskola után nyomban követhették vágyukat: a művészet, a tánc, zene, dal szolgáltatást.

Megelégedett, boldog emberek valamennyien. S milyen kínos, milyen rettenetes, hogy addig amíg a tolmács ide nem jön, csak ennyit tudok nekik mondani ügyetlen-sután, amikor feltálatják az

első fogást: „Prijatna apetit“ — jó étvágyat! És lehet, hogy ezt is rosszul mondom, bár bátorítón, barátságosan mosolyognak rám a szemek. Ebben a mosolygásban, ebben a tiszta kedves-meleg tekintetben máris annyi mondanivaló van.

A pohárban megcsillan a gyöngyöző bor, amint felemelem. Asztaltársaim felé fordulok, koccintok velük s csak ennyit mondok: „Szlava Sztalinu!“ — Dicsőség Sztálinnak!

Két szó csak, de nyomban tökéletesen megértjük egymást.

S az asztalfőn is valaki szólásra emelkedik. Néhány szót beszél, néhány mondatot s ő is ezzel fejezi be: „Éljen Sztálin elvtárs!“

Sztálin! Sztálin! — zúg végig a termen. Nem kell ide tolmács, eltűnnek az akadályok a beszéd előtt, értjük egymást, tudjuk, ki mit akar mondani.

Szlava Sztalinu! — mosolygok mellettem a kislányra és szemben a férfire, de sorra a többiekre is s boldogan kiált mindenki az asztaloknál most már felállva: Sztálin! Sztálin!

Egy szó csak, egy név, de régi ismerőssé tesz valamennyiünket, mint ahogyan közelhoz, egy táborba visz milliókat szerte a világon.

Ezt mondjuk, kiáltjuk: Sztálin, — de annyi, mintha azt mondanánk: Béke!

Ezt mondjuk, kiáltjuk: Sztálin. — de annyi, mintha azt mondanánk: Szabadság!

Éljen Sztálin! Szlava Sztalinu! — ezt mondják az ajkak, de ez azt jelenti: Megvédjük a békét!

Igy találtam annyi ismerősre, sőt többre, barátira, testvérré a Pjatyickij-együttes vacsoráján. Összehozott bennünket egy név, amely legyőz minden akadályt, amely irányt mutat a hazájukat, szabadságukat szerető népek testvériségének, az igazi nemzetközi ségnek kialakításában. Egy név, Sztálin neve, amellyel épül a világ, az új világ.

LÖKÖS ZOLTÁN

KÖNYVNAPRA

1950

A gyárak zúgni meg nem szünnék
s a könyvnap nálunk mégis ünnep.

Nem vörösbetűs, de nemzeti,
mert országunkat átöleli.

Tudjuk, a könyv is tőkésé volt,
nem nekünk írták, nem hozzánk szólt.

Most barátunk, mert, akik írták,
az egész népet odahívták.

Kemény harcra, tollforgatni,
burzsuj szennyet fölforgatni.

Az író és nép összefogtak,
kik századokon raboskodták.

Nem volt elég gvár, hát emeltek,
és Duánán, Tiszán hidat vertek.

A bányák érce, szene, vasa,
a földeken a traktor szava.

Szövetkezetben együtt vetnek,
s együtt aratnak, meg csépelnek.

Terveznek többet és nagyobbat:
a százalékok magosodnak.

Az ellenség, ha sunyin támad,
megméri hosszát bitófának.

S ki nem tudná még, hogy itt mi van,
ütésként csapjon arra szavam.

Szabad népünknek van már súlya,
él a proletárdiktatúra!

És így lesz e nap mindig ünnep,
az író és nép összeülnek

s az ország dolgát megvitatják,
ahogy tanított, s tanít a Párt.

LÓDI FERENC

ÉS BÉKE LESZ . . .

Az én erőm a népben vert gyökért,
s a dolgozókkal óriás vagyok.
Az én erőm magában mit sem ér,
a tömegekkel nővök, áradok!

Csak egy vagyok a sok elvtárs közül,
mert így tudjuk mi, szabad emberek:
egy országot kaptam én örökül
s azt Sztálin adta és a Szovjetek.

Szabad vagyok, s százszorosan boldog,
az ellenségtől van mit védenem;
az iskolát, s a ruhát, mit hordok
nem veheti el tőlem senki sem.

S öreg szüleim derús mosolya,
(mely késve bár, de ért kalász nekem)
nem lesz énhozzám többé mostoha,
ezt nem veheti el tőlem senki sem.

A Kedves arca sem halványul el,
piros lesz mindig, s ilyen fiatal.
Csak több lehetünk mi az évekkel,
kommunizmust érünk fiainkkal.

Az én kezemből nem vesz ki semmit
a tőke csontos, gyilkoló keze.
Az én hazámat vörös zászlók lengik
s őrt áll felette Sztálin Serege.

Csak egy vagyok a sok elvtárs közül,
mert így tudjuk mi, szabad emberek:
az én hazámnak csak az nem örül,
ki láncra verte eddig népemet.

A tengereken túl és innen is
ugrásra készen áll a fenevad...
színes testvérek ellen tankot visz
legyilkolni az elnyomottakat.

Szűk helyen él már, s mindjobban veszett,
s kikkel butított századokon át,
mint faltörő kost, a püspököket
s az összes szenteket uszítja ránk.

Békét akarunk! — zúgják milliók
s megrezeg a föld. A sok kemény ököl
végsőt sújt rátok hazát-árulók:
a nép, ha mozdul minden gazt söpör!

Békét akarunk! Halld hát, Vatikán!
Vesztett kísérlet a kereszt alatt
szítani újabb bűnt a bűn után...
mint pörölyt emelem fel szavamat:

kommunistává nevelt Pártom,
szennyből, mocsokból magasra emelt.
Hej, püspökök, az én hazámon
a gyárakkal a búza is kikelt!

Vöröslök, izzik a mi csillagunk,
és ez az ország jó úton halad.
A Duna mentén kis nemzet vagyunk,
de mégis nagy, mert boldog és szabad.

S mi tegnap még csak terv volt papíron,
az ma már vasút, kórház, iskola.
Az egész ország nagy virágszirom,
s ezt nem hervaszthatjátok el soha.

És béke lesz, és legnagyobb tervünk,
hogyminden ember éljen boldogan.
Sokan vagyunk és győzünk, szerelmünk
az élet, amely már kezünkben van.

LÓDI FERENC

SZÉP KATONÁK

Poros út vezet arra felé, hova mennek a szép katonák,
meg rögös is, de eléri a támadók nagy vadonát.
Szélesre derült a nap arca, vidám, mint víg a csapat,
álmos a táj, de üdülve hallgatja a friss dalukat.

Este, ha végefelé közelít a nap és a sötét
már a szemekben, akkor leli jó helyét s örömét
én kis falum, házak előtt a kapukban lányok s katonák,
míg a kertekben az estike szórja a szélbe szagát.

Ha csönd lapul, hallani mint fut az éjben a halk nevetés,
a szoknya suhog, a szívekben a vágy szava vad remegés.
Máshol, hol a víg zene hallik, a korecsma-szobát
keresik s poros torzukat öblögetik a vidám katonák.

Reggel a házak előtt a leánynép mind kitékint.
Nézik a távolodó csapat villogó fegyvereit.
Poros út vezet, széles út, hallani harsogó éneküket.
Megy a csapat és a napba vetik büszke tekintetüket.

BÉKES VIRÁG

BOSZORKÁNYOK*

Szeged környékén 1728-ban nagy szárazság pusztította el a szántóföldek vetéseit és a legelőket. A Tiszából kifagyott a hal és a kiégett rétek az állatállomány teljes pusztulásával fenyegették a lakosságot. Hozzájárult még e sorscsapásokhoz, hogy a német lovagrend, néhány szegedi polgárral összejátszva, egymás után tulajdonították el a város legelőit. A babonás és hamis vallásosságban tévelygő polgárok a bábákat, jadasasszonyokat és egyéb kétes foglalkozású, jórészt más városból beszivárgott idegeneket okozták a szerencsétlenségért. A szegényebb lakosság azonban nem a földöntúli hatalmakban kereste nyomorúságának okozóját. Ezért Miller János, Szeged német származású bírása, hogy hatalmát megvédje a lázongó tömegetől, kapvakapott a boszorkány mesén. Összefoqdosztatta a gyarúsítottakat és Carpzovius Benedek, német „tudós“ törvénykönyvének utasítása szerint megkínóztatta őket. A színdarab meséje szerint Miller bíró fia, Miller Sándor is bele-sodródott a boszorkányperbe s ez okozza a bíró bukását. A közölt részlet a második felvonás végéről való. Miller bírót és két cinkosát, Szlavenits ügyészt és Babarczy tanácsnokot a Tiszaparton, hol éppen a boszorkányok „fűrösztésével“ foglalkoznak, körülfoqja a lázadó tömeg.

Szlavenits (a katonákhoz): Hová szaladtok?

Babarczy (a félelemtől remegve Millerhez): Mondom, hogy füstünk!

(Közeledő néptömeg morajlása hallatszik.)

Miller (a töltésen állva): Miért futnánk? Hisz itt jönnek a süvegsek.

Babarczy (miközben a színpad baloldalára fut, sárráncozva): A parasztok is ellenünk vannak már. Mind szid és fenyeget bennünket.

Szlavenits (a színpad baloldalára fut és úgy néz a messzeségbe): Csodálkozol rajta? Hisz legelő nélkül elpusztulnak az állataik!

Miller (ő is a távolba kémlel, de azért élesen válaszol az ügyésznek): Hát engedd el nekik a Maty-híd vámját! Majd vesznek a pénzüköm szénát a dorozsmaiaktól.

Babarczy (miután visszafut a színpad közepére): Mindennek az idegenek az okai, igaz van Rózsa Dánielnek!

Szlavenits (visszafordul a jobboldalról és felsiet a part balszélére): Ugy tudom a nagyságos város kocsmájában nem szerbek nyúzzák a népet, hanem Babarczy uram csaposa.

* Részlet FORGÁCS ISTVAN drámájából, melyet a Szegedi Állami Nemzeti Színház adott elő.

Babarczy (most izgatottan ő siet a színpad jobbszélére, a menekülés lehetőségét kémelve): Hiába beszélsz! Az emberek nem tudnak kimenni a kaszálójukra, a drága vámon át.

Szlavenits (visszajön a színpad közepére): Nem ám, mert elísszák a pénzüket a te kocsmádban. Fel kellene azt az istállót gyujtani!

Babarczy (ő is visszazsalad a színpad közepére): De a te kedves rácaid házat ne gyujtsuk fel! Mi? Mert azok a jött-ment kereskedők nem rabolják meg a népet, csak a kocsmá!? (A tömeg morajlásla most már közlről hallatszik. Sőt a part mögött néhány jobbról balfelé futó alak feje is látható. Miller lejön az emelkedésről és szétválasztja a civődökat.)

Miller: Ne veszekedjete! A süvegeseke elszakították tölünk. Indulnunk kell, de rögtön!

(Mindhárman a part balszéle felé sietnek. Mielőtt azonban odaérnének, néhány bottal, kövekkel felfegyverzett mesterlegény és paraszt lép elébük fenyegetően, az emelkedésen. A bíró társaival együtt visszafordul. Most a színpad jobbfelére tartanak, de itt is az előbbihez hasonló csoport állja útjukat. Egyhelyben forog körbe a három rémült férfi, egymásnak háttal. Az emelkedés mögöl a lázadók alakja nöl a színpadképbe és máshonnan is dorongokkal felfegyverzett munkások, parasztok lépnek elő. Nem közelednek Millerékhez, csak a színpad széleire és a magas part vonalán megállva bekerítik őket. A bíró végre magához tér első ijedtségéből. Ott hagyja társait. A színpad közepére megy s csipőre tett kézzel, szétvetett lábbal megáll és szembenéz velük.)

Miller (hangosan, erélyesen): Mit akartok?

(Jobbról vad lendülettel, két társával együtt Kotogány lép elő a tömegeből.)

Kotogány: Te azt jól tudod, bíró!

Miller: A legelőket, ugy-e?

Kotogány: Azt, meg a többit, ami nekünk jár.

I. mesterlegény: Aztán marokra kapni, akik a bajunkat okozták.

Miller: Azokat ne itt keressétek!

Parasztasszony (a lázadók tömegéből): Hát ugyan hol, Miller úr!?

Szlavenits: A nyomorúságtokban nekünk semmi vétünk.

Kotogány: És ugyan kinek van?

Miller: Há eszeteke volna, magatoktól is rájöhetnéte ilyen rendkívüli időkbén.

Parasztasszony: Az alacsony vizállásra gondolsz, ugy-e? Meg a száraz levegőre a földek felett. (Gúnyosan.) Talán másszunk fel az égbe és rázzuk meg a felhőket, ahelyett, hogy idejönnénk?

Kotogány: A majsai legelőkön kövér a fű, bíró!

Szlavenits: Ez, úgy látom csak Miller dolga itt. Nekünk a legelőkhöz semmi közünk.

II. mesterlegény: Nincs hát, csak a műhelyekhez.

III. mesterlegény: Hol a legényeiteket kínozzátok.

Parasztasszony: És a piacok sátrához.

Parasztlegény: Hol a paraszok koldul a csizmaért.

Miller: Szeged jóléte volt mindig a gondunk.

Kotogány (lassan elindul Miller felé, a tömeg követi. Gyülemlettől izzó szavai közben, amelyek először halkán, majd egyre vadabban támadják Milleréket, az embergyűri is mind szorosabbra és szorosabbra zárul a szenátorok körül): Elárultátok ezt a várost, bíró! El a várost, mind a határát, az egész országot, el füt, fát, gyereket, madarat... De vége a vásárnak!

(A tömeg kartávolságnyira van már Millertől és társaitól. Az emberek kezében kő és bot. A bíró szinte hisztérikusan kiált fel.)

Miller: Nem én! Nem én!

Kotogány (megragadja elől a bíró mentéjét): Hát kicsoda?

Miller (a csapdába került vad esztelen rémületével néz körül és a magas parton megpillantja az irnokot, aki időközben bejött balról s most Csikós Pörét a boszorkánysággal vádolt megkínzott fiatal parasztasszonyt támogatva lassan közeledik. A bíró karja mereven nyúlik feléjük, ujjával hosszan mutatva s rekedten, suttogva mondja): Ők!
(Magasan a part vonalán jobbról balra halad Pöre és az irnok. A lány haja kócos, arca meggyötört, még mindig a vértől szennyes „vallatóing“ van rajta. Léptei bizonytalanok. Kerela félig támogatja, félig viszi. Lassan mennek. Minden szem rájuk tapad.)

Szlavenits (tekintetével a támolygó Pörét követve): A káromkodók, az istentagadók, a sátán cimborái. Kik bajba sodorták a várost.

Babarczy (babonás borzongással): Ők apják el az esőt, ők szedik le a harmatot.

Miller: A sátánnal kötöttek szövetséget s a testükön hordják az ördög csillagos bélyegét.

(A tömeg kissé hátrahúzódik Milleréktől. Az ütésre emelt karok lehanyatlanak.)

Kotogány: Átkozott hazugság, hallottuk elégszer! (Felfut Pöréhez, megfogja a lány kezét és a magas parton a középre vezet.) Nézzétek meg ezt a lányt. Hát nem olyan, mint a többi? Orra, füle, szája! És ha nem olyan, ezek tették mássá. Eddig csak munkánk kellett nekik, most már a kínunk is. Szagoljátok meg a ruháját! Bűdös a vértől...

I. munkás: Igy bánik Szeged népével Miller bíró!

(A tömeg Miller felé fordul.)

Miller (miközben ő is felsiet a partra a lányhoz): Ártatlan hát,

mint a ma született bárány? Nincs bűne azt mondod? Csak nekünk van s őt méltatlanul bántják? Nézzétek hát a szemetekkel! (Megfordítja Pörét és durva mozdulattal letépi válláról az inget. A lány meztelen hátán Miller hóhérja által a bőrébe égetett nagy hatágu csillag látszik. A tömeg meglepetten morajlik fel.) Ti bolondok!

Szlavenits (keresztet vet és kísérteties hangon mondja): Szűzanya, védj meg bennünket, az ördög jele!

(A többiek közül is többen keresztet vetnek.)

Kotogány (megdöbbenve inkább csak önmagának): Ezerhét-százhuszonnyolc... és megbélyegeznek embereket.

Miller (miközben vad dühvel leront a partról, kiabálva): Ti még ide mertek jönni? (Az emberek megdöbbenően húzódnak el tőle.) És fel mertétek nyitni a szátokat? (Szétvetett karral ordít. A tömegből már sokan a part felé indulnak.) Olyan védelmére, akin az ördög pecsétje van? (Körbè forog hadonászva. Már mindenki menekül.) Tudjátok, mi vár a bűnpártolókra?

Kotogány: Megálljatok!

Miller (a menekülők után, öklét rázva): Vasra veretek benneteket! (Ujra felsiet a töltésre és a távolba kiált.) Süvegesek, hé! Ide mind! (Csendesen az irnokhoz, a földre rogyott lányra mutatva.) Vidd vissza a tömlöcbe. Kerela. (Ujra lejön a partról, de aztán visszafordul feléje. Kotogány még ott áll a magasban, mozdulatlanul, mint egy szobor. Miller gúnyosan kérdi tőle.) No kapitány, hol a seregéd?

(A háttérben még látható néhány ember a menekülő tömegből, de aztán azok is eltűnnek. Süvegesek jönnek elő a part mögül. Többen lejönnek Millerhez, mások a parton maradnak. Alakjuk elfedi Kotogány alakját. Miller már újra kiabál.)

Miller: Sorra járjátok az utcákat és befogtok minden gyanúsított személyt. Mindenkit, aki a gonosszal cimborál, vagy olyannak pártját fogja.

Szlavenits: Nincs annyi süvegesünk, János.

Babarczy: Sok a följelentés!

Miller (az ügyészhez): Akkor elküldessz a várba, Herbersteinhez, te ostoba fajankó!

Babarczy: A rác határőröket akarod a városra szabadítani?

Miller: Aki jó keresztény, az most szót fogad nekem. Az Istennel harcolunk a sátán ellen... Babarczy, te menj a parancsnokhoz. Kösd a lelkére, hogy Kotogányt hozza be elsőnek. Mert súlyos, nagyon súlyos vádak birtokában, a szenátus úgy véli, hogy ő a fő ördög és a boszorkányok kapitánya!... Induljatok!

(A süvegesek és a szenátorok elsietnek. Miller egy pillanatig az üresen maradt színpadon kezébe temeti arcát.

aztán feltekint. Kotogány helyén a magas parton most Sándor áll, mereven néz a bíróra. Miller először kissé értelmetlenül tekint rá, aztán megéri a helyzetet. Ijedt mozdulattal, mentegetőzve, magyarázón int feléje, de Sándor hirtelen eltűnik az emelkedés mögött. Miller utána fut. A magaslaton megáll s karjait széttárja.)

Miller (kétségbesetten kiabálva): Sándor! Sándor!

(Függöny.)

Pár nap múlva a városháza tönklécében játszódik le a harmadik felvonás első részének következő részlete. A hóhér és a porkoláb beszélgetett itt előbb Kotogányról, a lázadók vezérééről. Most Rohonkáné sompolyog be, egy félbolond javasasszony, ki önmagát vádolja boszorkánysággal. Aztán Sándornak, a bíró fiának és Rózsa Dánielnek, egy előbb nagy hazafinak mutatkozó tanácsnoknak vitáját olvashatjuk.

Hóhér (észreveszi, hogy a porkoláb valami váratlan dolgot fedezett fel mögötte, azért ő is hátrafordul, meglepődve Rohonkánéhoz): Hát maga?

Porkoláb: Hogy került ide?

Rohonkáné: Rácsos ajtó, vasretesz

Engem ugyan nem fékez.

Hóhér (gyanakodva a börtönőrhöz): Ha nem tudnám, hogy Rohonkáné milyen tanult bűbájos, leverném a körömödet. Mert aligha nyitva nem felejtetted az ajtaját.

Porkoláb (dühösen): Adta vén boszorkája, vissza a kóterba!

Rohonkáné: No, no, öcsém! Nem azért jöttem, hogy most visszamenjek.

Hóhér: Már pedig Juliska, itt most magára semmi szükség.

Rohonkáné: Nem úgy van az! Nem hagyom tovább a jussomat!

Porkoláb: Milyen jussát?

Rohonkáné: Ami nekem jár. Ami engem éppen úgy megillet, mint akármelyik más bábát, vagy rontóasszonyt. Azt hiszitek nem tudom, hogy mi folyik itt napok óta?

Hóhér: Hát éppen hallhatja, ha füle van. Eléggé sivalkodnak a gonosz lelkek.

Rohonkáné: Hat napja figyelem a hangjukat: Konez Sári, Bogadusáné, Végné, Bitóné, Dugonyáné... Eddig csak vártam, vártam... Egyszer én is csak sorra kerülök...

Porkoláb: Persze, hogy sorra kerül!

Hóhér (miközben újra tornáztatja fájó tagjait): Csak maradjon addig nyugodtan a helyén és ne haragítsa maga ellen a hivatalos személyeket.

Rohonkáné: Úgy! Maradjak nyugodtan? És meddig? Meddig várjak? Én, Rohonka Sándorné, kit már kilencvenhatban perbe-fogtak Vásárhelyen, nyolcban kiseprűztek Makóról és tizen-négyben elítéltek Mezőtúron? Én várjak, mikor ilyen ringy-rongy bábákat, meg olvasóasszonyokat, mint Bogadusáné, vagy Dugonya, már gyötörnek? Meddig várjak, hallja-e?

Hóhér: Nézze, Juliska! Az ügyész úr már elment. Ő vezeti a torturát. Mi egyedül nem vallathatunk.

Rohonkáné: Tudom én azt jól, hogy a hóhér egyedül nem elég. De az agyarkodás, a szerszámok mutogatását már maga is elkezdhetné. Aztán mire Szlavenits uram visszajön, legalább ezen már túlvoltánk.

Porkoláb: Ugyan már! Miket ki nem talál!

Rohonkáné: Rókus! Egy régi ismerősnek...

Hóhér: Akkor is!

Rohonkáné: Magának mindegy.

Hóhér: Nem térhetek el a szabálytól!

Rohonkáné: Csak most az egyszer, Rókus, Nem tudja meg senki.

Hóhér (dühösen): Hát ha olyan nagyon akarja...

Rohonkáné: Persze, hogy akarom! Persze! (Boldogan sóhajt fel, hogy elérte célját és most már nyugodtan, otthonosan körüljár a helyiségben. A kinzőeszközöket nézegeti.)

Hóhér (a porkolábhöz): Add ide a fogókat! (A porkoláb a falon lévő állványhoz lép és leemel két fogót. Átnyújtja Rókusnak. Az szertartásnak is beillő szabályos mozdulatokkal fogja meg a szerszámokat, ráfekteti végüket az asztal lapjára és szakszerűen megforgatja őket. Majd magyarázatba kezd.) Fogók, körömszedésre, ujjperecek szaggatására és véresikarásra.

Rohonkáné (félbeszakítja): Levetkőztek?

Hóhér (nem akarja elhinni, hogy ezekben az ünnepélyes pillanatokban valaki zavarni meri): ...Véresikarásra...

Rohonkáné (udvariasan): Levetkőzhetek?

Hóhér (türelmet erőszakol magára): Mért vetkőzne le?

Rohonkáné (szaktudással): Önkéntes kínvallatásoknál le szoktak vetkőzni.

Hóhér (mellékesen): Magának nem kell. (Folytatni akarja a szertartást. Újra megforgatja a fogókat.) Használhatók...

Rohonkáné (újra közbevág): De én levetkőzők!

Hóhér (most már dühösen az asztalra dobja a szerszámokat és csipőre teszi a kezét): Hallja...

Rohonkáné (toporzékol és a ruháját kezdi gömbölni): Levetkőzők én!

Hóhér (ordít): Mért, Julis? Miért?

Rohonkáné: Vásárhelyen anyaszült meztelenre vetkőztettek.

Hóhér: Az ötven évvel ezelőtt volt.

(Külről emberek kiabálása, lármája hallatszik. A lépcső felső végén, a falnyílás mögül előjön Sándor. A kamrában lévők, Rohonkáné kivételével, feléje fordulnak. A bíró fia pár pillanatra megáll és hallgatja, amit az öregasszony mond.)

Rohonkáné: Ha nem engedi meg, hogy levetkőzzek, elmondok mindent a bíróság előtt a sütővasról!

Porkoláb (szórakozottan Sándorra figyelve): Miről?

Rohonkáné: (felkapja a kinzőszerszámot, amely a földön hevert ed-

dig): Erről itt! Hogy csaltak, bélyegeztek maguk az ördög helyett a tüzes vassal.

(Sándor lesiet a lépesőn és kiveszi Rohonkáné kezéből a sütővasat.)

Sándor (a vasat nézegetve): No nézd csak!

Hóhér (mérgeesen Rohonkánéhoz): Adta vén banyája!

Porkoláb (az öregasszonyt a rácsajtó felé noszogatva): Még bajt csinál itt! Vissza! Vissza!

Rohonkáné (miközben a porkoláb kituszkolja az ajtón): Hiába csaltok, hiába sütögettek! Az ördö menyasszonya én vagyok! Én, csak egyedül! Velem táncol, engem udvarol! Csak engem!...

Hóhér (egyedül maradvá Sándorra, esetlenül bókol a bíró fia előtt): Bocsánat, grácia, Sándor úr e zavarásért!

Sándor (még mindig a kínzóvasat nézegetve, szórakozottan): Mi az?

Hóhér: Parancsol, nagyságos uram?

Sándor: A vassal?

Hóhér: Nem arra gondoltam, fiatal úr.

Sándor: A vassal már semmit.

Hóhér: Ily rendkívüli időben, hogy megtisztelt bennünket... Ez a zaj...

Sándor: Csikós Pörét hozd ide gyorsan! Őt s a többit most elviszük innen.

Hóhér: Hogyan, jó uram?

Sándor: Ahogyan elmondtam. A börtön körül Kotogány emberei állnak. Az örök lefegyverezve.

Hóhér: Baj lesz ebből, nagyságos úr.

(Kint a lárma elhalkult.)

Sándor: Attól ne félj! Ugy hallom már itt is Kotogány!

Rózsa (előlép a lépeső végén a falnyílás mögül és lesiet a kamrába): Kotogány? Nem! Csak én.

Sándor (meglepetten): Hogyan?

Rózsa: Apád már mindenhol kerestet, fiam. Agódik érted.

Sándor: Most más a dolgom.

Rózsa: Nem lehet semmi olyan fontos lelkem, minthogy hozzá siess.

Sándor: Pedig van.

Rózsa: Ugyan micsoda?

Sándor: Szétzúzni öles falakat, fekete rácsot, vagy...

Rózsa: Vagy talájkát adni Kotogánynak, a lázadó betyárnak a város tömlőcében.

Sándor: És ha az a dolgom?

Rózsa: Inkább apád rakott asztalánál volna a helyed, galambom, fényes kupával a kezében.

Sándor: Szájamban keserű az édes bor, a sós húsnak pedig nincsen íze.

Rózsa: Nem értelek!

Sándor: Te talán belenyugodnál, hogy kiséprűzzék a városból azt, akit szeretsz?

Rózsa: Én magyar vagyok. Pénzemen a magyar király képe, magyar

a beszédem, még a pitykék is a mellényemen. Idegen énnekem, amit ti csináltok.

Sándor: Egy magyar lány van itt a tömlötökben, bátyám...

Rózsa: Magyar? Jobbágy, cseléd! A ti bolondságaitokból pedig nem kérek.

Sándor (idegesen járkálni kezd): Majd kér más, ha te nem!

Rózsa (utána megy): Sándor! Ez veszélyes út, nem neked való.

Sándor: Ma este rálépek és azután rajta járok.

Rózsa: Sándor! Óva intelek!...

Sándor: Semmiben meg nem akadályozható!

Rózsa: Nem is akarlak! (A lépcsőhöz megy és felnéz az ajtónyílás felé.) És, hogy lásd mennyire nem akarlak, magam hoztam a helyedbe kedves barátodat! Hajdúk! Erre!

(A falnyílás mögül előjön három hajdú Kotogánnyal. A lázadó ruhája megtépve, keze összekötözve, arca véres. A süvegesek durván leleldöcsik a lépcsőn, mikor pedig a kamrába érnek, egyikük akkorát taszít belé, hogy a férfi a földre zuhan. Csend van. Sándor kétségbeesetten nézi Kotogányt, aztán lassan Rózsához fordul.)

Sándor: Lehet, hogy pénzeden a magyar király képe, lehet, hogy magyar a beszéded, meg a pitykék a mellényeden, ... de belül, belül hazátlan bitang vagy, Rózsa Dániel!

(Felrohan a lépcsőn és eltűnik a falnyílás mögött.)

Rózsa: Sértő, goromba szó minden szavuk. S mi még udvaroljuk őket. (Kotogányhoz.) De beszéljünk inkább a mi dolgunkról, fiam!

Kotogány (arccal a föld felé fordulva): Mit akar még velem?

Rózsa: Ej, hogy haragszol rám! Pedig nincs ám igazad. Ha más fogat el, már agyon is vernek, galambom. Én meg csak megköztettelek.

Kotogány: Mi hát a kívánsága, Rózsa úr?

Rózsa: A lovak, fiam! A lovaim!

Kotogány (könyökére támaszkodik a földön): A magáé?

Rózsa: Persze! Elhajtottátok, szentem. Ötvenet a csengelei ménesből.

Kotogány: Miért gondolja, hogy magáé voltak azok a lovak?

Rózsa (meglepetten): Miért gondolom?...

Kotogány: Miért szenátor úr?

Rózsa: Ej, hát csak tudom, hogy mi az enyém?

Kotogány: Az a sok ló a legelőn a magáé? A csikók, miket más keze bélyegzett, nyírt, terelt? A paripák, kancák, csődörök? S mind a ménes, amiért a bojtárok, számadók, felesgazdák égték a naptól feketére? Mért gondolják maguk, szerte az országban, hogy minden mező, gulya, erdő a maguké? Miért maguké a ház, mit mások építettek s a hajó, mit az ács gurít a vízre? Mért két vármegye nyája, szőlője, kaszálója, túl a száraz malmon és Szabadka alatt? Mért maguké a föld s az állat, miről messziről jött gazdák számolnak el a rovátkolt botokon. Miért amit szemük se látott, fülük se hallott, ujjuk se tapogatott? Miért?

Rózsa: Már látom fiam, hogy elkeseredtél. Dehát szedd össze magad és inkább arról beszélj, hogy hol vanna a lovaim?

Kotogány: Vissza kerültek a gazdához.

Rózsa: Maked beszéd és esztelen! Csak nehezíti a sorsod.

Kotogány: Azon nincs mit nehezíteni. Eldobott kő vagyok.

Rózsa: Ne bölcselkédj, tolvaj!

Kotogány: A lovakról nincs mit mondanom.

Rózsa: Majd beszélj a bákó asztalán! Süvegesek! (Kotogányra mutatva.) Verjétek vasba, talpától nyakáig. Aztán vigyétek Herbersteinhez az ördögös boszorkányt. A vár tömlőcében három fegyveres őr vigyázzon rá éjjel, nappal, még kínvallatásra ide vissza nem hozatjuk. (A süvegesek megragadják Kotogányt. Rózsa a lépcsőfelé indul. Néhány fokot fel is megy rajta, de aztán mégis csak visszafordul a lázadóhoz.) Ha mégis eszedbe jutna valami a ménésről, üzenj értem. Hatalmam van enyhíteni a te kínodat s cimboráidét.

Kotogány: Minket kínozhattok. Csak nevetünk a csigára, kötelekre, körömszedőkre.

Rózsa: Csiga és kötél? Nem, Kotogány! A szigeten már építik a máglyát. (Felsiet a lépcsőn és eltűnik a falnyílás mögött.)

TERMÉKENYSÉG

— *Jakov Vohmencev* —

A föld ma gazdag, új termést ígér!
Terhétől roskad mindenik szekér!
Sok vörös máglya: lelóg vastagon
Fűzéireivel a paradicsom.
Káposztafejek integetnek át:
Telestele a veteményeságy.
Ott sárgadinnye... ha megkarcolod,
Bő lével fröcsköl édes illatot.
Szántóföld sarkán a tök is megért:
Sárga pofával vigyorog feléd.
A répa, mint sok kormos serpenyő,
Lila oldalát pöffeszti elő.
Uborkák teste szunnyad szerteszét,
Mint fel nem robbant gránát-lövedék.
Karórépákban ott duzzad a lé:
Egy ujjnyomás is szétrepesztené!
Telivér cékla tisztán, nemesen
Ebben a földben túlbőven terem.
A rétek, mint a szamovár kövér.
A padlizsánban megpezsduł a vér
S ott a hatalmas főzőtök fölött
Pihenőt lelne a hajótörött...
Kolhozunk ma új, bő termést ígér:
Terhétől roskad mindenik szekér!

Fordította : SZILY ERNŐ

Fegyverré formáld napjaid

Harcokban izzik szüntelen,
Igy halad a világ.
Fegyverré formáld napjaid
S ha szólni kell, a szád.

Mert kemény korban harcolunk.
Csak aki messzi lát,
Ki tovább lát a fazekán
Csak az épít hazát!

Hát messze nézz! Röpüljenek
Alkotó álmaid.
Ivelj át jelent és jövőt
Keményen mint a hid.

Merészen, hősien, pünt a terv
Mi formál, összeköt.
Szélesen biztos célba fog
Mát, tegnapot, jövőt.

* * *

Alkoss, a munka alkotás.
S az alkotás: csata!
Szusszan még, ellenáll a gép?
Hej, nincs akarata!

Akard s kemény versenybe fog.
Akard, és dübörög.
Akard, és jó munkád nyomán
Gazdagabb lesz a föld.

Akard, és harci lendület.
Folyton növe erő. —
— Ahogy a dinamók öntik
Belsejükből elő.

Ahogy a Martin kemencék
Gyomrából gomolyog.
S robbantják bányák mélyiben
A dinamit sorok. —

Mindig hevesebb lendület.
Mindig nagyobb erő:
Az osztály mozgatja kezéd
S a születő jövő!

Kiáltod: nekünk béke kell.
Mert kell, hát harcolunk!
Kiáltjuk: Nyolcszázmillió
Munkássereg vagyunk.

Dolgozunk: Nyolcszázmillió
Kemény, harcos tenyér.
Dolgozunk, nől az iparunk:
Fehérebb a kenyér.

Dolgozunk: Nyolcszázmillió!
Kuszik a százalék,
S a tőke jeges gátjain.
Reped, hasad a lék.

Dolgozunk: Nyolcszázmillió!
És vezérünk a Párt.
A proletár rohamcsapat!
Halljátok burzsoák!

A Párt s a munkásmilliók
A béke oszlopa.
Fölöttünk izzik biztatón
A Kreml csillaga.

SZABOLCSI GÁBOR

T Ü K Ö R

ZENEI ÉLET SZEGEDEN

A nyári zenei idény bekövetkeztével a szegedi zeneéletben örvendetes fellendülés tapasztalható. Az ujszegedi szabadtéri színpad a nyári szezonban elsőrendűen alkalmas zenei programok rendezésére s a nézőtér nagy befogadóképessége miatt tömegeket lehet megmozgatni hangversenyekre. Így szegedi zenei viszonylatban is mindinkább megvalósul népi demokráciánk kulturális törekvése: olyan nivós zenei programokat rendezni, amelyek a dolgozók tömegeit látják el a művészi és szórakoztató zene legjavával.

A zene- és hangversenyéletben uralkodó zürzavar és szervezetlenség a Párt, a Népművelési Minisztérium irányításával már rendeződik. Népi demokráciánk kezébe vette a zeneélet irányítását is s az állami hangversenyrendező vállalatok már nem az üzletet és a minél nagyobb hasznot, hanem a dolgozók széles tömegeinek zenei kiművelését tartják feladatuknak. Folyamatban van az új zenei közönség, a dolgozók beszervezése a zeneéletbe. Ez a jelentős átalakulás Szegeden is észrevehető fejlődést

mutat. Eddig a zenei intézményeknek és a művészeknek nem volt szoros kapcsolatuk a szegedi dolgozókkal. Bármilyen jó szándékkal működött is a Zenekonzervatóriumban az utóbbi időben egyébként teljesen leállt *Collegium Musicum*, mégis „zártkörű“ maradt s különben nívós műsorai csak a szakmabeliekhez szóltak. Az ujszegedi szabadtéri színpadnak, mint kitűnő lehetőségnek a felhasználásával a *Román Népi Zenekar* vendégjátéka, a *Fgyveres Testületek* monumentális koncertje s a *Muzsika N. V.* zenei programjai mutatták meg igazán, hogy milyen tömegeket kell megmozgatniok azoknak a zenéi műsoroknak, amelyek valóban a széles néprétegek zenei nevelését és igényes szórakoztatását akarják szolgálni.

Első helyen kell itt említeni a kitűnő Román Népi Zenekart, felejthetetlen koncertjének nézőterét Szeged ifjúsága és dolgozói zsufolásig megtöltötték és lelkesen ünnepelték a baráti román nép kiváló együttesét.

A ROMÁN FOLKLÓR INTÉZET NÉPI ZENEKARA a felszabadulás után alakult a szovjet népi együttesek példája nyomán. Célja a népzenei hagyományok ápolása és terjesztése. A zenekar és munkatársai mintegy harmincezer népi dallamot gyűjtöttek össze, műsorukon Románia különböző nemzetiségi vidékeinek zenéje is szerepel, így pl. az erdélyi magyaroké is. A zenekar összetétele is a népi hagyományok ápolását mutatja. A szokásos hangszerek mellett szép számmal láttunk a zenekarban népi hangszereket is.

Ez a kiváló együttes a csehszlovákiai, lengyelországi, budapesti vendégszereplések után jött a szegedi dolgozók közé, hogy értékes román népzenei anyaggal ismertessen meg bennünket s elhozza a felszabadult román nép testvéri üdvözlését. A kétórás műsorban az ősi és újabb román népi dallamok, a *doinák*, *hórák*, élénk ritmusú kórtáncok, finom lírai dalok szólaltak meg. Ezeket a műsorszámokat az együttes rendkívüli virtuozitással, hatalmas rutint mutató hallás-utáni játékkal, rögtönzésszerű, rendkívül gazdag cifrázatú közvetlen előadásmódban szólaltatta meg. Az együttes minden tagja vérbeli művész, ez különösen a számtalanszor megújrázott szólószámoknál látszott. *Fonica Luca* az ősi pásztorhangszeren, a pánsípon kivételes tudást árult el. *Bolozan Rigu* harmonikaművészt a lelkes közönség alig akarta leengedni a színpadról. Az egyik román népi zenész, *Stanescu* — aki különben az együttes karmestere is —, olyan tökéletes pacsirta hangokat varázsolt elő hangszeréből, ami a hangszervirtuozitás legnagyobb teljesítményei közé tartozik. Nagy sikerrel énekelt az együttes állandó énekesnője, *Maria Lateretu* is, rendkívüli zenei közvetlenséggel előadott műsorából különösen a Sztálinról és a békéről előadott ének emelkedett ki.

A FEGYVERES TESTÜLETEK fuvószenei hangversenye ritkaságszámbamenő zenei élményt jelentett. Nemcsak azért, mert szép műsorával hatalmas tömegeket mozgatót meg, hanem

mert ezen a hangversenyen *tömeg zenélt a tömegnek* s ezt tulás nélkül leírhatjuk, ha számba vesszük azt a 150 tagu hatalmas együttest, amely a koncert műsorát szolgáltatta. A hangversenyen az ország fuvószenekarai, az Országos Pénzügyőrszenekar, az Államvédelmi Hatóságok zenekara és a Szegedi Rendőrszenekar vettek részt. A szépen feldekorált és kibővített színpadon a zenekar tagjai Lohengrin-fanfárok, harsonákkal, dobokkal felsorakozva a *Rákóczi-fanfárral* nyitották meg a hangversenyt. A műsor első részében a zenekarok külön-külön mutatták be tudásukat, aztán hatalmas, 150 tagu együttesé egyesülve ragyogó, érces hangszinnekkel hangversenyeztek tovább. *A Les Preludes, a Rákóczi induló*, különösen *Csajkovszkij 1812. nyitánya* monumentális hanghatásokat keltve szolgált meg ezen nem mindennapi együttesen. A hallgatóság lelkesen tapsolta a monumentális zenei kollektívát, a Fegyveres Testületek együttesét.

A MUZSIKA N. V. minden hét végén rendez hangversenyt a nyár folyamán a szabadtéri színpadon. Elsőrangú művészeket és énekeseket hoz a szegedi dolgozók elé, programjaira gazdag művészi és szórakoztató zenei műsori tüz.

A Muzsika N. V. egyik koncertje keretében szolgáltatta meg kitűnő hegedűművésziünk, *Zathuretzky Ede* az örmény nemzetiségű szovjet komponista, *Aram Hacsaturján* egyik legértettebb művét, a hegedűversenyt. Ez a mű Hacsaturján legnagyobb és legértékesebb alkotásai közé tartozik. Formájában, keretében őrzi a klasszikus zenei hagyományt, tartalmában népies motívumeredetet mutat. Soha nem hallott, új csillogó hangszínek, előadását rendkívül megnehezítő friss és mozgékony ritmika a jellegzeteségei. Zathuretzky szlávos temperamentuma nagyszerűen érvényesül a Hacsaturján-koncertben, játékában együtt van a fölünyes technikai tudás és a mély művészi átélés.

A Muzsika N. V.-től továbbra is igényes és izléses műsort várnak a szegedi dolgozók, lehetőleg még olcsóbb helyárrakkal. Műsorán ne szerepeltessen műkedvelő szólistákat, hanem továbbra is elsővonalbeli művészekkel becsülje meg a dolgozók érdeklődését. S a műsor összeállításánál ügyeljen arra — s ez elsősorban a könnyebb szórakoztató zenére vonatkozik —, nehogy bekerüljön értéktelen, silány, nem korszerű mű, mint pl. a multkori keringőesten, mikor néhány műsorszám a giccs határát surolta. Zenei intézményeknek és műsoroknak semmiesetre sem a kispolgári igényeket kell kiszolgálniok, hanem elsősorban nevelni, fejleszteni kell a dolgozók, a tömegek zenei izlését.

A SZEGEDI FILHARMÓNIAI ZENEKAR mellett, hogy állandóan közreműködött a Muzsika N. V. hangversenyein, önálló hangversenyeivel népszerűsítette a szovjet zenét s felelevenített néhány haladó zenei hagyományt is, amelyek között legjelentősebb volt a *Borodin*-szimfónia bemutatója. Vannak természetesen a magyar muzsikának is olyan értékes haladó hagyományai, amelyek felé a következő zenei „évadban“ méltán fordulhat a

Filharmónia figyelme. Ilyen magyar zenei hagyomány a 19. századi magyar forradalmi romantikus muzsika és a verbunkos zene, amely főképp a Rákóczi-szabadságharc zenéjéből és hangulatából táplálkozik. Ez a stílus az 1848-as szabadságharc forradalmi dalaiban virágzott ki, de élt tovább is válaszul a Bach-korszak elnyomására. Ez a zenei hagyomány pl. *Erkel* operáiban, *Liszt* Ferenc *Hungária* c. szimfónikus költeményében bizonyítja, hogy a forradalmi mondanivaló mennyire alkalmas magas művészi forma létrehozására.

Az Operaházban egy munkaközösség most készíti elő *Erkel* agyonhallgatott, *Dózsa Györgyről* szóló forradalmi operájának méltó bemutatását, de megindult a magyar zene forradalmi romantikus korának a felderítése is. Jó volna, ha a Szegedi Pártbizottság segítségével közel egy éve megalakult s azóta jó munkát végző Filmharmónia a következő zenei idényben be tudna mutatni néhányat a magyar zenei forradalmi romantika alkotásaiból.

SZEGED KÓRUSAI is kivették részüket a zeneéletből. A kóruskultúra fejlesztése igen lényeges kulturális kérdés, mert legelterjedtebb, legközvetlenebb formája a művészetnek. S pótolnivaló is bőven van a kóruskultúra terén, sok mulasztás terhelte a Horthy-korszak komponistáit és zenei szakembereit.

A magyar zeneszerzők a múltban távol álltak a néptől, a magyar zenei életet veszélyes szakadás jellemezte, amely a zenei szakemberek és a nép között állt fenn. Dolgozó népünk nem érezte magáénak ezt a művészetet: — nem is érezhette —, amelyet zeneszerzőink számára idegen nyelven fogalmaztak meg, számára idegen problémáról. Zeneszerzőink kivonták magukat a dolgozó milliók életének és érdeklődési körének zenei ábrázolása alól. Elhanyagolták a tömegéneklés és a tömegdal ügyét, pedig a tömegdal a legalkalmasabb arra, hogy a zeneművészet és a nép széles rétegei összekapcsolódjanak.

Ez a gyökerében reakciós művészetpolitikai felfogás a szovjet dalkultúra példája, a Párt segítségével és a Bartók Béla Szövetség eredményes munkája nyomán már csaknem teljesen felszámolódott.

A dolgozó tömegek bekapcsolása a zenekultúrába az egész országban és a szegedi kórusok viszonylatában is örvendetesen fejlődik. Ezt mutatták a szegedi kórusok újabb hangversenyei is, amelyek között különösen jelentős volt a „*Népek dalai*“ hangverseny, a *Magyar-Szovjet Társaság* énekkari hangversenye és a *Pedagógia Főiskola* kitűnő kórusának műsora. Örvendetes tény, hogy csaknem minden üzemnek van önálló kórusa, amelyek valóban szolgálják a tömegdal-kultúra fejlesztésének ügyét. A *Közalkalmazottak Bartók Béla Kórusa* szerepléseit a rádió is gyakran közvetíti, maga a kórus pedig a környező városokban, Makón, Csongrádon, Szentesen hangversenyezik az ottani gépállomások, üzemek dolgozói előtt.

EGÉSZBEN VÉVE, a szegedi zeneélet főképp az utóbbi időben szép fejlődésnek indult, de a közeljövőben még sok elvégzendő feladata lesz az üzemekkel és a dolgozó tömegekkel való még szorosabb kapcsolat kiépítése érdekében. Ezen a téren nem lehet megelégedni az eddigi féleredményekkel. Alakult pl. a Zenekonzervatóriumban néhány „zenei brigád“, amelyek szerepeltek tömegszervezetekben és üzemekben, de ez még mindig szórványos jelenség. Az üzemekkel, a termelőcsoportokkal, a gépállomásokkal keressenek minél szorosabb kapcsolatot a szegedi művészek, keressék fel munkahelyükön üzemi és mezőgazdasági dolgozóinkat s ezek a hangversenyek ne alkalmi kirándulások és kampányszerű megmozdulások legyenek, hanem állandó és szervezett kulturális munka. S a szegedi zenei szakemberek szokjanak már le az elvtelen vetélkedésekről, a szakmai féltékenykedésről! Egymás munkáját megbecsülve és támogatva állítsák képességeiket a közös cél: az eredményes népművelés, az általános kulturális színvonal emelése, Pártunk kulturális célkitűzései megvalósításának a szolgálatába!

KIRALY JÓZSEF

ILLÉS BÉLA: A VIGSZINHÁZI CSATA

(Révai.)

Illés Béla regénye egy készülő trilógia második része, mégis mint önálló regényről beszélhetünk róla. Mondanivalójában és szerkezetében is befejezettnek érezzük, bár a trilógiában bizonyára sokkal teljesebben bontakoznak majd ki a regény erényei, amelyek így is feledhetetlenné teszik új könyvét az olvasó számára.

Budapest felszabadításáról van szó ebben a könyvben. Arról hogy a szovjet katonák mily nagylelkű felszabadítókként jöttek s nehéz harcaik ellenére, mint barát és szövetséges bántak velünk. Tudták jól, hogy a dolgozó nép Magyarországon sem akarta soha az imperialista háborút. Usakov vezérőrnagy, a hadsereg politikai osztályának vezetője így oktatja őket: — „Meg tudja mondani, Leonov hadnagy — fordul Mityához —, hogy mi a különbség az elfoglalás és felszabadítás között?“ S a hadnagy ezt felelte: — „Megmondani nem tudom tábornok elvtárs, de megmutatni tudom.“ S hogy ezt mennyire komolyan vették — tulajdonképpen ez a regény egyik mondanivalója. Az, hogy a pincében éhező, félénken elhuzódó rongyos embereknek élelmiszert adnak és bátorítást, olyan meggyőző realitás ebben a regényben, ami az átélés erejét bizonyítja. Ez természetes is, hiszen Illés Béla mint szovjet katona és magyar ember érkezett vissza Magyarországra, akárcsak a regény főhőse, Kovács Szvetlana hadnagy. Szvetlana édesapja 19 után menekült ki a Szovjetunióba s ő már ott született. Magyarországot már csak hírből ismeri s most állandó pro-

blémája, hogy megkeresse Pesten maradt nagyanyját. Jöhetne másképp Budapestre, mint testvéri érzésekkel?

Természetesen hiba lenne, ha Illés Béla csupán ezen keresztül, ilyen véletlen és szubjektív vonalon akarná megmutatni a magyar és szovjet nép benső kapcsolatait. Illés Béla realitás-érzékét mutatja, hogy sehol sem engedi, hogy ez a probléma eluralkodjon a regényen. Csupán mint lírai elmélyítés szerepel benne, mint személyes élmény. Az egész szovjet nép, a szovjet katonák azok, akik mint felszabadítók, barátok jöttek hozzánk. Még hitelesebbé teszi ezt Illés Béla azzal, hogy visszahatásában is igyekszik megmutatni. Éppen Leonov hadnagy az, aki a harcok hatása alatt egy pillanatra elveszti türelmét: — „A lakosságot kimélljük? Hát minket ki kimél? Ostobaság, sőt gabszág, hogy katonákból gyerekkertészeket csinálnak! — tört ki Mitya. — Simogatjuk a kutyákat, ahelyett, hogy agyoncsapnánk őket. Szétlőni az egész mocskos vakondturást — az volna az igazi. Hogy az a...“ De ez csak kifőzés, pillanatnyi elkeseredés. A következő percben már megy, hogy felszabadítsa a nyomdát, még pedig szigorúan azzal az utasítással, hogy senkinek baja nem történhet.

A regény szereplői a már említett Kovács Szvetlanán és Mitykán kívül Voroncov Petyka százados, aki harcok közben kéri meg Szvetlana kezét, Ignatyov Árbóc tábornok, Achmed, az „ördönös tatár“ katona és Kovács János. Erről a Kovács Jánosról külön is szólnunk kell, mert az ő szerepében bontakozik ki a regény másik fontos mondanivalója. Tulajdonképpen mint fogoly, Achmed foglya van köztük, de csakhamar bebizonyítja, hogy ő szívvel-lélekkel velük van. Magyar paraszt, akinek egyetlen vágya, hogy végre elzavarják az urakat és szétosszák a földet. Volt kint a Szovjetunióban s a földet csak tőlük reméli. Az egész paraszt-ság szólal tehát meg itt Kovács Jánoson keresztül. S ha tovább vizsgálódunk, rájövünk, hogy ebben az aránylag rövid, 124 oldalas regényben az 1945-ös év legfontosabb problémái és viszonyulásai mind jelen vannak, mégpedig helyes megvilágításban. A szovjet katonák s a magyar nép alakjai mellett megjelennek a nyilasok visszataszító típusai is, de mégis rá kell mutatnunk: a regény erényei egyben gyengéit is mutatják. A szovjet katona mint hős, öntudatos harcos jelenik meg, aki teljes öntudattal vállalja a felszabadítás nehéz küzdelmeit. Telve van optimizmussal és harci kedvvel. Az egész regény remekül gördülő, finoman formált, sőt lírai. Legtöbb probléma felvetése is biztos és mérték-tartó, de valahogy súlyosabb, mélyebben bevilágító ábrázolást vártunk volna. Illés Bélának előnye, hogy Mikszáth és Jókai varázsos elbeszélő művészetét tudta egyesíteni, de ugyanakkor úgy érezzük, hogy ilyen nagy mondanivalóhoz egy kicsit idillikusakká válnak a megoldások s a jelenetek is. Heroikus, hősi harc maga a vigszínházi csata jelenete. Szimonovnál láthattuk hasonló helyzetek kibontakozását, de éppen egy ilyen összehasonlítás mutatja meg, hogy szélesebb ábrázolás nagyobb súlyt adhatott volna.

Mindez azonban, amit itt felemlítettünk, eltűnik a regény sok szépsége mellett. Illés Béla ábrázolásának könnyedsége mellett is talán legközelebb jutott már a magyar írók közül a szocialista realizmushoz, hiszen szovjet embereket tud ábrázolni hitelesen: úgy jelennek meg nála a szereplők, olyan megvilágításban, hogy mindenki érzi a mögöttük lévő társadalmi fejlődést, a szocializmus felé vivő útát.

Illés Béla mindenkihez tud szólni regényében. Könyve a könyvnapok legkedveltebb könyvei közé tartozott. Mindenki örömmel vette és olvasta. A dolgozókhöz talán legjobban megtalálta az útát. Vidám optimizmus aranyozza be az egészet. Igen gyakran találkozunk pompás, tömör jelenetekkel, melyek közül itt csak egyet említek, azt, amikor behatolnak a nyomda pincéjébe. A nyomdászok mint elvtársakat fogadják őket. Mitya hadnagy szeretné kifejezni, hogy együtt érez velük. Ezt mondja: „Rákosi Mátyás.“ A munkás gondolkodik pár pillanatig és így válaszol: „Sztálin.“ És megölelik egymást.

Illés Béla — ezt ismételnünk kell — a népnek, tehát mindenkinek ír és tud írni. Különösen fontos ez a könyv ebből a szempontból. A munkásság és parasztság tömegei olvassák és lelkesednek érte. Művészi szerkesztés szempontjából rendkívül érdekes, ahogy a budapesti harcoktól tovább utal s mintegy szétküldi üzenetét a végén azzal, hogy Kovács János, a regény paraszti figurája elindul Dunántúlra, haza, hogy elvigye a parasztok közé mindazt, amit látott: az optimizmust, a munkakedvet s a szovjet nép szeretetét.

SÉRES JÓZSEF

J. GERMAN: TÖRTÉNETEK DZERZSINSZKIJ ÉLETÉBŐL (*Új Magyar Könyvkiadó N. V.*)

J. German mottót írt a könyv elejére, Dzerzsinszkij leveleiből vett részletet s ez a mottó valóban átsugározza az egész könyvet: „A szükségszerűség nagy belső tudatával kell birni ahhoz, hogy az ember halálba menjen az élet kedvéért, rabságba induljon a szabadság kedvéért és ereje legyen nyitott szemmel átélni az élet egész poklát, mialatt lelkében a szépség, igazság és boldogság zengi nagyszerű, fenséges himnuszát.“ Pontosan kifejezte ezzel Dzerzsinszkij élete tartalmát. Nemcsak a nagy forradalom előttre, hanem a győztes forradalom utánra vonatkozólag is, mert hiszen az ő élete továbbra is a kegyetlen harcok és szenvedések időszaka volt még.

És mi volt az a feladat, amit Germannak, az írónak vállalnia kellett a könyv megírásánál? Látszólag a valóság hű visszaadása, a tényleg megtörtént események elmondása. German azonban igazi művész, aki nem kopiroz, nem a naturalizmus, hanem a szocialista realizmus szellemében írta meg művét. A könyv tehát

nem válhatott riportok gyűjteményévé. Annak ellenére, hogy nem regény, hogy csak egyes mozzanatok ábrázolásán keresztül állítja elénk a Nagy Októberi Forradalom egyik hőseit, a meg nem alkuvó kommunista embernek alakját; kitűnően megszerkesztett művészi egész ez a könyv. Regénnyé olvasztásnál elkerülhetetlen lett volna kiegészítések, elképzelt mozzanatok beleszövése. German bizonyára úgy érezte, hogy Dzerzsinszkij, mint ember, mint harcos kommunista egymagában olyan típus, életének egyes eseményei olyan sokatmondóak, hogy meseszövéssel csak meghamisíthatná. Mindez azonban nem jelenti — s ezt ismételtelen kell hangsúlyoznunk —, a művészi megformálás elhanyagolását. Az egyes történetek önmagukban olyan csiszolt kis ékkövek, amelyek aztán rendezett egészszé állnak össze s amelyek mind a nagy központi célt szolgálják: a haladásért vívott harc népszerűségét, az új, a kommunista ember mérhetelen fölényének megmutatását a régi fölött.

Szerkezetét tekintve két részre oszlik a könyv. Az első rész a forradalom előtti, a második a forradalom utáni küzdelmek. Dzerzsinszkij töretlenül megy át az elsőn s még keményebben áll helyt a győzelem után.

1897-ben kezdődik az első történet. A vilnai cipészek, akikkel együtt dolgozott addig, búcsúznak Dzerzsinszkijtól. Alig lépte még ekkor át a 20. évet, de minden munkás úgy érzi, hogy ő volt az igazi vezetőjük irányítójuk. — „Te bátorítottál, hogy ne adjuk meg magunkat, te mutattad meg a győzelem útját“ — szól hozzá az egyik társa s ez csakugyan így volt Dzerzsinszkij fiatalságától kezdve, ezt érezte legfőbb feladatának: megmutatni a győzelem útját. Mit köszönhetnek neki a vilnai cipészek? Az öntudatra ébresztést, saját erejük és jövőjük megmutatását. Szinte jelképesnek vehetjük, hogy munkástársai egy cipővel ajándékozták meg útravalóul, amelyet közösen készítettek. Ez a cipő fogja őt emlékeztetni arra, hogy a vilnai cipészek vele maradnak s a felszabadítást, a forradalmat várják tőle.

És bizony nagy szüksége volt az ilyen biztató emlékekre. Az akkori Oroszország csendőrrel, börtönnel és fölbérelt árulókkal várta a haladás híveit. Dzerzsinszkijt nem törte meg a börtön, nem ijesztette meg a csendőrszurony sem, hiszen nem csupán önmagáért élt. A börtön nem a tétlenség, a passzív szenvedés helye volt számára. Igazi forradalmi ereje itt a börtönökben mutatkozott meg legnagyobb mértékben. Ott is vigasztalt, ott is szervezett, ott is öntudatra nevelt. Módja volt rá, hiszen a cári börtönök forradalmárokkal, elnyomott szegény emberekkel voltak tele, akiknek nagy szükségük volt a vigasztalásra. Hogyan vigasztalt Dzerzsinszkij? Igen különböző módon. Szinte magunk előtt látjuk, amint a börtönudvaron a hátán cipeli naponként séták alkalmával a tüdőbajos beteg társat, csak hogy friss levegőt szívhasson az is. Önfeláldozásban utólérhetetlen, de nem tudjuk,

hogv bajtársias szeretetét, áldozatkészségét csodáljuk-e jobban, vagy merészségét, rettenthetetlen bátorságát és öntudatát, amelylyel a legnehezebb helyzetben is sikert ért el. — Az első rész történeteinek az a legfőbb mondanivalója, hogy nincs az a helyzet, amelyben le kellene mondani a cselekvésről. Bátran megy előre a foglyok közt amikor a részeges parancsnok mellének szegezi a pisztolyt. Körülötte mindenki elszörnyed és várja, hogy mikor dördül el a lövés, de ez nem történik. Dzerzsinszkij lélekjelenléte és a helyzet felismerése olyan nagy volt, hogy világosan látta, mit kell tennie. A parancsnok nem mert lőni. Miért? — „Meggyőződésem erejétől ijedt meg. Értitek? — magyarázta társainak. — Én meggyőződött ember vagyok, ő pedig nem. Ő bérenc, én pedig nem. Igen, ez egyszerű: a bérenc megijedt a nem-bérenc-től.“ S így magyarázott tovább. Megmutatta mindjárt ezen az eseten keresztül is, miben van a munkásosztály fölényének titka s miért kell föltétlen győzniök. Mert mindenütt ez áll nála előtérben, a győzelem. Most is ezzel zárja a vitát: „Csak az az egy dolog kellemes, hogy ismét győztünk!“ Ez a motívum számtalanszor visszatér Dzerzsinszkij életében. Ezért szervezi a bravuros és veszélyes felkelést is pl. a gyűjtőfogházban. Arra törekszik, hogy megmutassa a munkásoknak, hogy az ellenség nemcsak alávaló és gyűlöletes, hanem amellet gyenge és gyáva is. Gyáva, mert nincs meggyőződése, nem az igazság tudata, csak silány önzése vezeti. Az ellenséget tehát le lehet és le kell győzni. Óriási jelentősége van ennek a magatartásnak. Ezzel a magatartással győzött a második világháborúban is a Vörös Hadsereg a fasiszták ellen, ez a magatartás tette lehetségessé a Nagy Októberi Forradalom győzelmét s German éppen ezt tudja könyvében a legdrámább feszültséggel megmutatni Dzerzsinszkij életében.

Csak természetes, hogy Lenin, aki jól ismerte az embereket, a győztes forradalom után éppen órá bízta az ellenség leleplezésének és végleges felszámolásának nagy feladatát. Erről szól a könyv második része. „Pokoli munka és pokoli küzdelem — írja Dzenzsinszkij a leveleiben. — De szívem élő maradt a harcban, ugyanolyan, amilyen azelőtt is volt.“ Azt jelenti ez, hogy ugyanakkor, amikor a legkönyörtelenebb módon írtja ki az ellenséget, — a befurakodott álrúhás herceget éppen úgy, mint a szabotáló, vagy ellenforradalmi egyéb kártevőket, ugyanakkor a legmelegebb szeretettel fordul a nép felé s minden lehetségest megtesz értük. Minden áldozatra képes a közösségért.

*

Szóltam már arról, hogy mindez rendkívül művészi erővel jelenik meg J. German művében. Ennek nem utolsó bizonyítéka az, hogy a dolgozók, akik olvasták a könyvet, nagy elragadtatással nyilatkoznak róla. Már az első oldal annyira megragadta figyelmüket, hogy utána nem tudták letenni. Hangosan olvasták fel otthon, vagy olvastatták a gyerekekkel az egészet, mert „ez erővel tölt el bennünket is.“

Ott lobog ezekben a történetekben a szabaságszeretet, az emberszeretet olthatatlan lángja. Ott lobog a szenvedély, amely nélkül nagy tetteket végrehajtani és győzni nem lehet. A harcos és győzni tudó igazi kommunista embert állítja eléünk ebben a látszólag igénytelen formában German. — Legfeljebb az lehetne kifogásolni valónk a könyvvel kapcsolatban, hogy a második rész minden szépsége ellenére is, sokkal szegényebb az elsőnél. Azt a látszatot kelti ez, mintha Dzerzsinszkij életének legfőbb szakasza a győzelem előttre esne s mintha utána egy szintelenebb, eseménytelenebb élet következett volna. Pedig éppen a megírt történetek bizonyítják, hogy Dzerzsinszkij élete és harca az Októberi Forradalom után bontakozott ki igazi nagyságában.

SERES JÓZSEF

LÖDI FERENC: IGY AKAROM

(*Versek. Franklin.*)

Egy szegedi ifjúmunkás útja az esztergapadtól a szakérettségis kollégiumig — ez Lódi Ferenc életének döntő szakasza. S közben a költővé formálódás meglepően eredményes, felfelé ívelő pályája.

Az ifjúmunkás első élményei a műhelyben, a Rákosi-híd kemény szegecselési munkája, népi demokráciánk eredményeinek költői tudatosulása a formakeresés rövid periódusán keresztül 1950 nyarára verskötetté érlelte a fejlődőképes s mindenütt a Párt irányító szeretetére és támogatására érdemes ifjú gazdag s harcolni tudó belső világának, meggyőződésének és az igazságba vetett hifének ereje. A Tiszatáj írói munkaközösségének termő talajába egészséges mag hullt: a másféléven át tartó rendszeres ideológiai és szakmai nevelés eredménye nem maradhatott el: Lódi Ferenc, a költő hangja egyre biztosabban s ércesebben csendült, míg eljutott a „Szeged“ig, egy nagyszabásu elbeszélő költemény önmagában is nagy felkészültséget igénylő, — a mult sötét világát maró keserőséggel ábrázoló s a jelen biztató eredményein át a boldog jövő képét megrajzó — kiváló teljesítményig! Ez a vers a Délmagyarország hasábjain keresztül a szegedi dolgozó tömegekben olyan visszhangot keltett, amely példátlan az elmúlt évek történetében. Egykori munkatársak meghatódott hangú dicsérő sorai mellett az ifjúság lelkesítő elismerése bizonyítja, hogy Lódi Ferenc az új, szocialista lírának egyik legizmosabb tehetsége s ígérete lett. — A költő feladatát azt hisszük, kitűnően oldotta meg: szavainak hiteles élményfedezete, az új ábrázolásmód, viszonya a munkához s népi demokráciánk nagy eredményeihez megnyitotta számára a fejlődés biztos perspektíváját. Verseivel felzárkózik a mindennapi események mögé: kötetének egy-egy fejezete — fontos állomás szocializmust építő országunknak. Vajjon mi más lehet a szocialista költő feladata? Megénekelni épülő gyáraink boldog életét, a Szovjetunió baráti támogatását és kemény harcainak nálunk is megmutatkozó eredményeit,

a békehare fokozódásának legsürgetőbb feladatát s a munka dícséretét!

Igy akarom — hirdeti kötetének címe Lódi Ferenc költői vállalását. Valóban: így kell akarni az új élet, a szocialista jövő nagyszerű ígérését a biztató jelenen keresztül, a boldog megvalósulás hitével. Így kell akarni a valóságot s így is kell ábrázolni azt.

„Munkáddal mérlek s én így szeretlek.
Mert velünk már az egyetemig érnek
A zúgó gyárak s a messzi tanyák.
Te orvos leszel s reád nevetgélnek
Teltarcú gyerekek, terhes anyák.“

Verseinek öntudatos hangja sejteteni engedi: az út, amelyre lépett az egyetlen helyes út, mely a nép felé vezet. Nyelvének egyszerű, ízes magyarsága, a közvetlen, nemes stílus a nép költőjévé kell, hogy avassa. És e kötet verseivel bizonyítja a költő megérezt erre a szép feladatra.

„Kék szemed a falut bátran hozta el,
S oly közel vagy hozzám, mint a gyár
A szívemhez, mely bennem muzsikál
Olajsalogató új gépeivel...“

Lódi Ferencben a költői téma egy lett az épülő élet ragyogó színeivel. Nem magának s magáért énekel, mert tudja, hogy tettekkel tartozik korunk költője az építést elősegíteni, előrendíteni. S legtöbb verse valóban harcok kiállás, bizonyítható tett: egy-egy téglá új életünk hatalmas és sürgető építéséhez. Egyéni hangja nem az eredetieskedő, a minden áron újat akaró próbálkozásé. Lódi Ferenc — úgy érezzük — túljutott már a próbálkozás idején. Ezt bizonyítja az a versforma, amely sajátja már s amelyben alig találunk mesterkéltséget, rim-erőltetettséget. Könnyen versel, mert a költő belső hangja tiszta, kiegyensúlyozott. Mert tisztában van népünk legfontosabb, életbevágó problémáival, mert saját feladatának érzi népi demokráciánk legapróbb feladatát — a legnagyobbakig.

Erényei mellett a kötet konkrét hibája az itt-ott még felbukkanó formalista hang, melynek káros hatása Lódi szerelmi lírájában lelhető fel. A fölösleges hasonlatok s oda nem való végek zavarják az olvasót. A könnyed verselés kedvéért azonban reméljük, nem fog elsikkadni a szocialista tartalom következő verseiben.

Mindent összevetve az „Igy akarom“ harcok dokumentum. S hogy az lehetett, mutatja: szerzője megértette népünk hívó szavát s ismeri Pártunk útmutatásait, melyek a szocialista líra előfeltételeit nálunk is megteremtik. Lódi Ferenc versei az állandó építő kritika légkörében termettek: ha költői fejlődésének további szakaszán is felismeri ennek szükségességét, munkatársai — és szocialista líránk — nem fognak csalódni benne.

ERTSEY PÉTER

RUDAS LÁSZLÓ: ELMÉLET ÉS GYAKORLAT

(Szikra.)

A közelmúltban elhunyt Rudas László elvtárs posthumus kötete ez. E kötet sajtó alá rendezésén dolgozott még halála előtt pár nappal is, dacolva sorvasztó betegségével.

Rudas elvtárs a Magyarországi Kommunista Pártja egyik alapító tagja, a marxista-leninista ideológia kiváló tudósa s a munkásmozgalom régi harcosa volt. 1885-ben született, apja bádogos munkás volt. Nagy nyomor közepett igen nehezen végezte el iskoláit. 18 éves korában csatlakozott a munkásmozgalomhoz. A Nagy Orosz Szocialista Forradalom példáját hangsúlyozva az elsők között sürgette az önálló magyar forradalmi munkáspárt megalakítását és 1918-ban részt vett a Kommunista Magyarországi Pártja megalapításában. 1919 tavaszán őt küldte ki a Párt a III. Internacionálé első kongresszusára. Rudas László magával Leninnel beszélte meg a magyar forradalom kérdéseit és Lenin útmutatásai nyomán vette fel a harcot a szociáldemokrata opportunistá áramlatokkal.

Rudas László hosszú ideig tartózkodott a Szovjetunióban. Ott lett igazán bolsevikká. A marxizmus-leninizmus kiváló ismerője és tanítója lett. A moszkvai Marx-Engels Intézetben, a Kommunista Akadémián, főiskolákon hatalmas tudományos munkásságot fejtett ki, sok vezető kádert nevelt a munkásmozgalomnak. A felszabadulás után hazatért s már betegen a legnagyobb hévvel vetette magát a munkába. A MKP központi pártiskolájának évekén keresztül igazgatója volt, tagja lett Tudományos Akadémiáknak és rektora a Közgazdaságtudományi Egyetemnek. A múlt évben kiváló munkásságáért Kossuth-díjat kapott.

Rudas László hatalmas, sokoldalú tudással rendelkezett, a politikai gazdaságtan, a filozófia, a természettudományok, sőt a filológia területén is. Olyan művek, mint „A materialista világnézet“, „A marxizmus és természettudomány“ — méltán mutatják hatalmas tudományos és ideológiai felkészültségét.

Most megjelent posthumus kötete, az „Elmélet és gyakorlat“, amely kisebb cikkeit és előadásait foglalja magában, szintén ezt a széleskörű tájékozottságot mutatja. A kötet tartalmazza az alapos Pavlov-előadását, amelyben a kiváló szovjet fiziológus életművét méltatja, ír benne Descartesről és G. Brunoról, az emberi gondolkodás történetének két haladó filozófusáról. Megcáfolja a polári tudomány Engelsre szórt rágalmait és megmutatja a „materialista világnézet diadalmas útját“. Ír az emberiség, a munkásmozgalom nagy tanítójáról, Leninről és Sztálinról, kötetében leírja személyes találkozását 1919-ben Leninnel. Ír a Sztálini Alkotmányról, a Nagy Orosz Szocialista Forradalom világtörténelmi jelentőségéről.

Kötete tartalmazza az „elmélet tisztaságáért“ c. fejezetben azokat a harcoss és rendkívül szellemes kritikáit is, amelyeket a

marxista-leninista elmélet, a haladó tudomány egyes részletkérdéseivel kapcsolatban írt, mint cáfolatokat, vagy mint válaszokat. Ez a fejezet magában foglalja azt a jelentős kritikai cikket is, amelyet 1949 nyarán írt a Társadalmi Szemlében Lukács György „Irodalom és demokrácia“ kötetéről és egyáltalán Lukács György irodalmi és ideológiai tévedéseiről, s amely cikke az azóta lefolyt Lukács-vita kiindulópontja volt. Itt találjuk az „Uj Ember“ és a „Mikroszkóp“ c. írását is, amelyben azt mutatja ki, hogy az „Uj Ember“ filozófiai idealizmusa, amikor a „hitetlen tudomány“ és egy magateremtett vulgáris álmaterializmus ellen hadakozik, olyan tudományos érveket sorol fel, amelyek inkább igazolják, mint cáfolják a dialektikus materializmus igazságát.

Rudas László könyvnapi kötetéből egy tudós ideológus kemény arcú bontakozik ki, aki lendületesen harcolt minden ellenséges elmélet ellen. Jelen kötete előbbi műveivel együtt a haladó tudomány, a marxista-leninista ideológia jelentős forrása, amely nagy tanulságul szolgál az „életjáró elmélet“ tanulói és tanítói számára.

KIRÁLY JOZSEF

A HIVATAL PACKÁZÁSAI

Igen értékes és kiállításban is izléses könyvet adott ki a Révai Könyvkiadó N. V. a könyvnapra „A hivatal packázásai“ címen.

A kötet, ahogy a cím is mutatja, a hivatal aktatologatását, semmittevését, „packázásait“ sőt tudatos kártevéseit mutatja be. Mi tette aktuálissá és szükségessé ennek az antológiának a megjelenését? Kétségtelen tény, hogy a bürokrácia még ma is általános jellemvonása közigazgatásunknak, mint ahogy az is volt évszázadokon keresztül, népi demokráciánk létrejöttéig, első igazi alkotmányunkig. A felszabadulással, új alkotmányunk létrehozásával, azonban még nem szűnt meg a bürokrácia. A Horthy-rendszer bürokratái meghúzódtak, vagy egyik hivatalból a másikba szivárogtak. S ez a bürokrácia nemcsak félreértést, hanyagságot, vagy tudatlanságot jelentett, hanem sok esetben a befurakodott ellenség tervszerű aknamunkája volt. *Lenin*, a Bolsevik Párt 7. kongresszusán így jellemezte ezt a folyamatot: „A régi bürokratikus elemeket mi szétkergettük, felforgattuk és aztán új helyekre kezdtük ismét beállítani. A cári bürokraták kezdtek bemenni a szovjet intézményekbe és újból elkezdtek bürokratizálni, kommunista színt öltöttek és a sikeresebb karrier érdekében igyekeztek az Oroszországi Kommunista Párt tagsági igazolványát megszerezni, vagyis, miután kikergettük őket az ajtón, újra bemásztak az ablakon! E tekintetben legjobban érezteti hatását a képzett munkaerők hiánya. Ezeket a bürokratákat szétkergetjük, de egycsapásra átnevelni őket lehetetlen. A bürokratizmus elleni harcot végig harcolni a teljes győzelemig csak akkor lehet, ha majd az:

egész lakosság résztvesz a közigazgatásban. A polgári köztársaságokban ez nemcsak nem volt lehetséges, *maga a törvény gátolta ezt.*“

Dolgozó népünk a felszabadulás után nagy lendülettel kezdett neki a 3 éves terv, a szocializmus, s az 5 éves terv megvalósításához. A szocialista fejlődést akadályozó bürokrácia veszélyességét Pártunk ébersége leleplezte és a harcot megindította. Már a magyar sztáhanovisták első kongresszusán, 1950 februárjában, több felszólalás hívta fel a figyelmet erre a veszedelemre. S a bürokrácia alattomos kártevése különösen a vallás- és közoktatásügyi minisztérium munkájával kapcsolatban mutatkozott meg. Pártunk Központi Vezetősége ismert határozatával rávilágított arra, hogy milyen felelősség terheli a vallás- és közoktatásügyi minisztériumot a nevelésügy terén való mulasztásaiért és a befurakodott ellenség tudatos kártevéséért. *„Az ellenség kártevő munkájának szerves része a minisztériumban általánossá vált bürokratikus vezetés rendszere. Fel kell számolni a minisztérium bürokratikus módszereit, aktagyártás helyett eleven kapcsolat kösse a minisztériumot a köznevelés minden területével.*“ — állapítja meg a Központi Vezetőség határozata.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium példája mutatja, hogy mennyire fontos a hivatali éberség és a kemény harc a bürokrácia mindennemű megnyilatkozása ellen.

Ehhez a harchoz szolgáltató jó szempontokat a „Hivatal pacakázásai“ kötet, amikor bemutatja a bürokrácia, az aktatologatás, a paragrafus-büvészkedés különböző módjait. Maga a könyv tulajdonképpen antológia, amely prózáiróink írásaiból tartalmazza a bürokráciára vonatkozó legjobb részeket.

A kötet első része a felszabadulás előtti, sőt a múlt századi bürokratizmust és ezen keresztül az uri-nemesi és a polgári társadalmat egyaránt bírálja. *Eötvös József, Eötvös Károly, Jókai, Mikszáth, Tolnai Lajos, Móricz Zsigmond, Nagy Lajos,* a kötet első részének névsora büszkén jelzi, hogy realista igényű prózáiróink lecsaptak a tipikusan visszatérő bürokratikus visszáságokra és ostobaságokra. Néhány szemelvény jól mutatja, hogy pl. az 1848-as forradalom utáni bürokrácia nemcsak hanyagság, vagy hivatali lustaság, hanem az akkori uralkodó osztályok *tervszerű és tudatos kizsákmányoló, elnyomó politikája* volt. Amint az egész feudális törvényhozás, képviselőválasztás és jogszolgáltatás, úgy az egész uri-nemesi és a polgári közigazgatás is elnyomó fegyverré vált. Az aktatologatástól a nyílt erőszakig, a csendőrterrorig az uralkodó osztályoknak hatalmas kizsákmányoló gépezet állott rendelkezésére. A közigazgatásban ezért kapott annyi helyet a Mikszáth és Jókai által jól jellemzett hivatali ostobaság, mert az akkori rend nem a dolgozók ügyeinek gyors elintézését várta a hivatalnokoktól, hanem a kizsákmányolás, az elnyomás zavartalan lefolytatását.

A kötetben lévő szemelvények közül nem látja mind világo-

san, hogv korukban a bürokrácia az uralkodó osztály bűneihez tartozik. A szemelvények világnézete tekintetében így nagy változatosságot találunk a tudatos vádirattól a mosolyogtató anekdotáig.

Különösen tanulságosak a kötetben azok az írások, amelyek a felszabadulás után íródtak s amelyek az egyes hivatalokban lapuló reakció bürokratikus aknamunkáját leplezik. Ie. *Aczél Tamás*, *Komoly Péter*, *Gádor Béla* írásai tanulságosan mutatják, hogyan harcolnak dolgozónk a többtermelésért a hivatali kártevés akadályaival és csapdáival. A Szabad Nép „Görbe tükör“ rovatából jólismert *Máté György* szatirái a párt- és a szakszervezeti életbe, az üzemekbe beférkőzött bürokráciát, éberséghiányt fedik fel.

A „Hivatal packázásai“ nemcsak jó olvasmány, hanem első-sorban kemény *harci* kérdés. A kötet a nyiltan támadni nem mérő, hanem a lapulva aknamunkát végző, befurakodott ellenség kártevéseit mutatja meg. A bürokratizmus elleni harcban jó útravaló ez a kötet, amely akkor tölti be igazán hivatását — ahogy a kötetet összeállító *Kováts Miklós* írta —, ha az olvasó elviszi *saiját munkaterületére, hogy ott is felfedezze és szétzúzza a bürokrácia hadállásait.*

KIRÁLY JÓZSEF

H. I. HERZEN:

VÁLOGATOTT FILOZÓFIAI TANULMÁNYOK

(*Szikra.*)

Az orosz forradalmi demokratákat (*Herzen*, *Bjelinszkij*, *Csernisevszkij*, *Dobroljubov*) nálunk igen kevésbé ismerik, pedig szerepük mind Oroszország történetében, mind a 19. századi gondolkodás fejlődésében igen jelentős.

Műveiknek magyarul való fokozatos megjelentetése azért is fontos, mert a polgári filozófiatörténet ahogy eltorzította az egész 19. századbeli filozófia fejlődését, *Marx*, *Engels*, *Hegel*, *Feuerbach* jelentőségét, éppúgy agyonhallgatta az orosz forradalmi demokratákat, ami persze egyáltalán nem véletlen a polgári filozófia reakciós volta miatt. S ha egyáltalán tett is a polgári filozófia említést pl. Herzenről, gyökerében hamis felfogást hirdetett róla, egyszerűen Feuerbach-tanítványának minősítette.

Herzen már fiatalon, egyetemi hallgató korában lett vezére a haladószellemű ifjúsági mozgalomnak. Többszöri száműzetés után Párisban és Londonban telepedett le, de forradalmi működését külföldön sem hagyta abba egy pillanatra sem. Szelleme egész erejével vetette magát harcba a cári rendszer ellen, a jobbagység felszabadításáért. Londonban szerkesztette a *Kolokol-t* (Harang), a harcoss forradalmi lapot, amely keményen bírálta a cári rendszer minden tettét és buzdította az oroszországi haladó

mozgalmakat. Így lett Herzen lapja az 1860-as években az oroszországi mozgalmak szócsöve, amelyet titkos nyomdáiban sokszorosítva terjesztettek.

Herzen aktív forradalmár-volta mellett az irodalom, különösen a filozófia területén is jelentős munkálkodást végzett. Válogatott filozófia tanulmányait tartalmazó kötete a filozófia kérdéseiben alaposan jártas kritikai elmét mutat. Herzen materialista volt, és Marx-szal és Engels-szel egyidőben — ha nem is olyan világosan — cáfolta a filozófiai idealizmust, de ugyanakkor a naiv empirizmust is és lényegesen megközelítette a dialektikus szemléletmódot. Tanulmánykötetében különösen fontos a „*Levelek a természet tanulmányozásáról*” c. tanulmányvsorozata, amelyben materialista szempontból bírálja a filozófiatörténetet, kifejtve a természet elsőbbségét tudatunkkal szemben; s azt, hogy az anyag szüli a gondolkodást.

E jelentős igazságok mellett Herzen irodalmi és filozófiai munkássága hiányosságokat és tévedéseket is tartalmaz. Nem jutott el a történelmi materializmus kérdésfeltevéséig és a dialektikát is csak megközelítette. *Kantot* jelentősen túlértékelte s sok egyéb, ma már másképp látott téves megállapítása is van. Eppen ezért jó, hogy Herzen tanulmányainak jelen kiadása *Lenin* róla szóló tanulmányával kezdődik. *Lenin* megállapítja, hogy Herzennek „a negyvenes évek elnyomott Oroszországában sikerült olyan magasságokba emelkednie, hogy egy fokon állott kora legnagyobb gondolkodóival”, de emellett rámutat írásainak hiányosságaira és tévedéseire is.

Herzen kötetét ma nem lehet filozófiai tankönyvnek tekinteni, mert nem jutott el addig a filozófiai és ideológiai világlátásig, amely *Marx Károlyt*, *Engelst*, *Lenint* és *Sztálint* jellemzik. Tanulságos kötetét mégis a forradalmárnak, a haladó filozófiai és irodalmi hagyománynak kijáró megbecsüléssel kell olvasnunk. Herzen maga és írásai sok fiatal forradalmárt nevelt s Herzen nagyban hozzájárult olyan haladó tudós-egyénségek kialakításához, mint pl. *Szecszenov* és *Mecsnjikov*. Ezért őt megbecsüli a Szovjetunió is, a szovjet kormány Herzen emlékművét a moszkvai egyetem kapujában helyezte el.

KIRÁLY JÓZSEF

„FELFELE IVEL AZ UT”

(*Ifjúságunk élete irodalmunkban. Athenaeum.*)

Négy részből áll ez az antológia, mely az ifjúság életével, küzdelmeivel foglalkozó novellák és regényrészletek egymás mellé illesztésével igyekszik a fejlődés útját bemutatni. Mind a négy részt egy vers, illetve vers-részlet vezeti be. Olyan verssorok, melyek egy-egy korszak lényegét fejezik ki. Azokat az írásokat, melyek bemutatják a jobbágyok küzdelmét a feudális földesurak

ellen, Petőfi: „Márciusi ifjak“ c. költeményének néhány szakasza vezet be. Ebben a részben a földesurak által elnyomott ifjak szenvedései tárulnak elénk Táncsics, Móricz, Degré, Mikszáth és Barabás Tibor írásain keresztül.

Az ipari munkásság fokozottabb mozgalmait, a szegényparasztság öntudatosodását ábrázoló rész Ady Endre: „A Tűz Márciusa“ c. versével kezdődik. Itt az első világháborút megelőző és követő idők ifjúságának harcai elevenednek meg. Veres Péter, Illés Béla, Móra Ferenc, Nagy Lajos és Rideg Sándor írásai mutatják be ezt a kort. A Horthy-rendszer velejéig népelnyomó évtizedeihez, József Attila már címében is jellemző „Levegőt“ című költeménye szolgáltatt mottót. A levegőtlen magyar világ munkás és parasztfiataljainak vergődését, de a győzelmet magában foglaló harcát is Móricz, Kamjén, Medgyesi, Déry és Vas Zoltán írásai ábrázolják.

Benjámín László „Mindennapi győzelem“ c. versével vezet be az antológia szerkesztője, Mikó Zoltán, a magyar ifjúság életének legszebb éveit, melvek a felszabadulással kezdődtek. Itt már más kép tárul az olvasó elé. Az út, melyen a magyar ifjúság haladt, itt kezd erősen emelkedni, egyre merészebb ívben. Karczag, Szabó Pál, Tardos, Hunyadi, Szeberényi, Karinthy és Galgóczi Erzsébet írásai mutatják ezt az életet.

A könyv, amennyire csak lehetséges, elkerüli az antológiák veszedelmes buktatóját: kizárólag a szerkesztő egyéni ízlésének tükrözését. Ez az antológia nemcsak ezt tükrözi, hanem ifjúságunk fejlődését, egyes korszakokban való helyzetét is, szélesen körültekintő válogatások alapján. Így nyilvánvaló, hogy megfelelő céljának. Ez a cél szép, komoly és rendkívül fontos a DISz megalakulásának idején: megmutatni a munkás, paraszt és értelmiségi fiataloknak a múlt helyzetét és küzdelmét. De a szerkesztőnek ez a szándéka nemcsak ilyen passzív, csupán a múlt feltárásában kimerülő. Ezzel a múlt és jelen harcai közötti összefüggés megmutatása a lényeges, s az, hogy megmutatja: mit akar visszahozni az ellenség a nép nyakára, még jobban meggyűlöljük őket.

A Dolgozó Ifjúság Szövetségének megalakulása idején komoly értéket jelent ez az antológia ifjúságunk politikai nevelésében is.

BÉRES ATTILA

BALÁZS ANNA:

NÉVTELEN HŐSÖK

Balázs Anna regényét örömmel üdvözli az olvasó. Az író bátor és szép feladatra vállalkozott, mikor a felszabadulás előtti sötét időket és a felszabadulást követő kemény politikai és gazdasági harcok idejét, egy üzem életének keresztmetszetében megrajzolta.

Az őrzöngő nyilas uralom végnapjaiban kezdődik a történet. A

vesztüket érző fasiszták tombolva pusztítanak mindent, ami kezük ügyébe akad. Leszerelnék a gyárat, hogy nyugatra szállítsák, majd végső dühükben fel akarják robbantani. Ekkor szembetalálkoznak a munkásság hősiességével.

Balázs Anna ezekben a részekben csillogtatja elbeszélő tehetségét. Színesen, elevenen, sodró erővel hömpölyög a mondanivaló és az olvasó ott érzi magát a gyár kellős közepén, az események forgatagában. Balázs Anna kitűnően ismeri a gyár életét és a munkásokat is. Az események hitelét egy percre sem vonja kétségbe az olvasó s a szereplőket is eleven, valóságos, igazi embereknek érzi. Kár, hogy ennek a résznek valós politikai háttere hiányos. A Párt, mely illegalitásában is vezetője, bölcs irányítója volt a munkásság hősi ellenállásának, tulontúl a háttérben marad. Hogy mégis él, lélekliz és irányít, arról főképpen Feri bácsi, egy öreg munkás megjegyzéseiből értesülünk. Feri bácsi meleg, őszinte hangja ilyenkor színpadiasnak tetszik és szólamyszerűen hangzanak szájából a Párt jelentőségéről mondott szavak.

A felszabadulást követő napok boldog mámorát, majd a kezdődő újjáépítés küzdelmes szakaszát is meggyőző erővel rajzolja az író. Pártos szenvedélyességgel ír a jobboldali szociáldemokraták gyilkos aknamunkájáról. Jó politikai éleslátással szövi a cselekmény fonalát és jó szemmel válogatja ki az áruló szocdem jobbszárny legtipikusabb, legvisszataszítóbb figuráit. (Parádi, Halmár, Wölfl, Somosi.) A szocdem szervezkedés idején a Párt még mindig csak mint negatív tényező szerepel. (Igyekszik megakadályozni a szocdem befolyást a dolgozó tömegekre.) Merész párttitkár Rákosi elvtársnál tett látogatása (nagyon szép leírás) és a Rákosi beszéd után azonban egyre inkább kidomborodik vezető szerepe. Ott lüktet, él és lélekliz az események háttérében. Iránvító erős keze lerántja a leplet a munkásság aljas árulóiról. Az író lépésről-lépésre követi a jobboldali szocdemek kártevéseit és életszerűen bemutatja, hogy leleplezéseik nyomán mindig fel-tűnik egy-egy újítás, egy-egy munkafelajánlás és az apró részleteredmények nyomán kiterelvényesedik a hatalmas, lenyűgöző munkaverseny. A Párt útmutatása alapján megszűnik a vizsály munkás és munkás, a tanműhely fiú és lány tanulói között és boldog egyetértésben készülnek a két munkáspárt egyesülésére. Az egyesülés vidám hangulatában ér véget a regény.

A regény fő értéke a nagyszerű témaválasztás, a sodróerejű elbeszélőkedv és az események hiteles leírásán kívül a szereplők sikerült megformálása. Balázs Anna élő embereket rajzolt. Dolgozó, lelkesedő, gondolkozó és tévedő embereket. Minden szereplője mozog, előre lendíti a cselekvést, résztvesz a lüktető, friss cselekményben.

Balázs Anna regénve jóval több, mint sikeres próbálkozás. Erényeivel és hibáival fejlődő szocialista irodalmunk jelentős alkotásának számít.

KÉKESDI GYULA

**A „TISZATÁJ FÜZETEI“ sorozatban
eddig megjelentek:**

1. <i>Madácsy László</i> : Juhász Gyula Pozsonyban	Elfogyott
2. <i>Péter László</i> : A Kálmány Lajos Kör	Elfogyott
3. <i>Nagy Zoltán</i> : A szegedi kőbárány — — — — —	Ft 1.50
4. <i>Madácsy László</i> : Az ismeretlen Juhász Gyula	Elfogyott
5. <i>Bálint Sándor</i> : A magyar népballada — — — — —	Ft 1.50
6. <i>Pozsonyi Zoltán</i> : A tiszatáji kerámia kultúra	Elfogyott
7. <i>Madácsy László</i> : A francia hadifogoly-költészet	Elfogyott
8. <i>Beretzk Péter</i> : A Fehértó	Elfogyott
9. <i>Bibó István</i> : Értelmiség és szakszerűség — — — — —	Ft 1.50
10. <i>Scheiber Sándor</i> : Kálmány Lajos leveleiből	Elfogyott
11. <i>Zsámbéki László</i> : A tiszatáji ifjúság megoldatlan kérdései	Ft 1.50
12. <i>Bánnér János</i> : Szeged és környékének őstörténete — —	Ft 1.50
13. <i>Zoltai István</i> : Szabadművelődés a tanyavilágban	Elfogyott
14. <i>Erdődi József</i> : Az orosz irodalom küldetése — — — — —	Ft 1.50
15. <i>Ókrös László</i> : Az alföldi népzenekeletés feladatai — —	Ft 1.50
16. <i>Buday György</i> : Az angol „Karácsonyi üdvözlés története“	Ft 1.50
17. <i>Koltay-Kastner Jenő</i> : A magyar szabadságharc visszhangja Olaszországban — — — — —	Ft 1.50
18. <i>Antalfi György</i> : Népi közigazgatás és önkormányzat —	Ft 1.50
19. <i>Antalfi György</i> : Állam — mai állam — — — — —	Ft 1.50
20. <i>Tóth László</i> : 1848 — ahogy ma látjuk — — — — —	Ft 1.50
21. <i>Erdődi József</i> : Majakovszkij — — — — —	Ft 2.—
22. <i>Halász Előd</i> : Trakt — — — — —	Ft 2.—
23. <i>Kálmán László</i> : Bevezetés a színháztudományba — — —	Ft 8.—
24. <i>Sébők Lajos</i> : Homérosztudomány — — — — —	Ft 1.50
25. <i>Birkás Géza</i> : Egy francia író Szegeden 1884-ben — —	Ft 1.—
26. <i>Serés József</i> : Város, tanya és szabadművelődés — — —	Ft 1.50
27. <i>Péter László</i> : Mi a „népkultúra“? — — — — —	Ft 2.—
28. <i>Martonyi János</i> : Közigazgatási reformszemek 1848-ban és ma	Ft 2.—
29. <i>Képes Géza</i> : Reményi József — — — — —	Ft 1.50
30. <i>Ortutay Gyula</i> : Berzeviczy Gergely — — — — —	Ft 2.—
31. <i>Erdődi József</i> : Puskin — a politikus költő — — — — —	Ft 1.50
32. <i>Somlai László</i> : A híd (Színmű egy felvonásban) — — —	Ft 3.—
33. <i>Geréb György</i> : Szocialista hang 1941-ben — — — — —	Ft 1.—
34. <i>Trencsényi-Waldapfel Imre</i> : Sztálin és a költészet — —	Ft 2.—

KAPHATÓK:

**A „TISZATÁJ“ KIADÓHIVATALÁBAN
SZEGED, Valéria-tér 10**

